

ספר
מרי"ח ניהוח

קונטרס
"החלאקה"

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אבוחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ג

מפתחות

א	הקדמה
ג	הקדמה שניה
ה	מה היה שם אמו של רשב"י
ט	ליקוט קטן על מעלת רשב"י
ט	על הילולא דרשב"י
י	ענין ההילולא שעושים לרשב"י עפ"י דברי האדמו"ר הזקן
יא	האם כוחו של הצדיק בהילולא נמשך ג' ימים מקודם
יד	ליקוט מהספר הקדוש "מישרים מגיד" פרשת בהר
יד	מקום המערה בפקיעין והטעם שמופיע רשב"י במסכת ביצה
טו	י"ח באי"ר בגימטריא עמלק
טז	יש לו שורש
טז	תיאור החלאקה במירון משנת תקצ"ד
טז	תיאור החלאקה במירון משנת תרמ"ט
יז	על קבר רבי עקיבא
	האם יש ענין לעשות חלאקה בציון הרשב"י בימים שונים בשנה או כל
יז	הענין הוא דוקא בל"ג בעומר
כב	טעם נוסף לתספורת קטן בגיל ג' שנים
כג	טעם נוסף מדוע עושים חלאקה באתרא קדישא מירון
כג	האם יש עדיפות לעשות חלאקה אצל ציון הרשב"י
כז	מהיכן יש להתחיל לגזוז השערות בעשיית החלאקה
	האם יש ענין לגלח את כל שערות ראשו של ילד החלאקה בציון הרשב"י
כט	או שמספיק רק מעט משערות ראשו
ל	באיזה גיל יעשו את החלאקה
ל	חלאקה בחול המועד

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א . . . . . לא

❖ האם יש מקור לספר שערות קטן דוקא במלאות ג' שנים . . . . . לא

❖ האם מותר להסתפר קודם ג' שנים . . . . . לא

❖ כשנעשה בן ג' ביום שבת . . . . . לא

❖ נטילת ידיים לאחר ה"חלאקה" . . . . . לב

תשובות מרבי חיים הכהן שליט"א "החלבן" . . . . . לג

❖ לגלח קטן שעשה חלאקה כבר ביום ל"ג בעומר . . . . . לג

❖ האם ניתן לעשות לפני ג' שנים את סדר ההולכה ל"חדר" . . . . . לג

❖ עדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת . . . . . לג

❖ באיזה קבר צדיק המנהג לעשות חלאקה . . . . . לג

❖ האם יכול לעשות חלאקה בליל ל"ג בעומר . . . . . לד

❖ להמתין עד יום ל"ג לילד שלא צמחו שערות הפיאות ביום הולדתו . . . . . לד

❖ השובתים במירון יכולים לעשות חלאקה במוצאי שבת . . . . . לד

❖ מה לכוין בעת עשיית החלאקה . . . . . לד

ליקוט מנהגי בעלזא בתגלחת משו"ת "אגורה באהלך" ח"א . . . . . לה

❖ זמן התגלחת . . . . . לה

❖ תגלחת בבין המצרים, בין פסח לל"ג בעומר או בין ל"ג בעומר לשבועות . . . . . לה

❖ תגלחת חלאקה בראש חודש . . . . . לו

❖ עשיית תגלחת ביום ראשון . . . . . לו

ליקוטי תפילות לעת החלאקה . . . . . לח

❖ בקשה קודם התספורת . . . . . לח

❖ בקשה לאחר התספורת . . . . . לח

❖ תפילה לאחר התספורת על קבר צדיק . . . . . לט

מכתבים . . . . . מז

ספר
מריח ניהזה

קונטרס
החלאקה

הקדמה

בשבח והודיה לה' יתברך שזיכנו להוציא לאור את קונטרס החאלקה, ולברר בו כמה וכמה ענינים בעניני החאלקה, כפי מה שעלה בדינו, וממה שנשאלנו בענינים אלו, וכמה דברים שמצאה ידי יד כהה בענינים אלו והוספנו והארנו על הדברים.

במקור הקונטרס נכתב כתשובות לידידי היקר הרה"ג **יששכר דוב הופמן שליט"א** (מברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס), ותודתי נתונה לו שהמריצני לכתוב ולהעלות על גבי הכתב כמה ענינים בזה. אחר זמן שראינו שנוספו עוד כמה ענינים על הנכתב, החלטנו בס"ד להוציא את הקונטרס הנ"ל לאורה, לכבוד ההילולא של התנא קדישא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע ועכי"א, והי רצון שעל ידי טרחה קטנה זו לכבוד ההילולא דהאי תנא קדישא יהיה לנו התקשרות עם נשמתו, ונוכה ללכת לאורו, אכי"ר. ועיין במה שכתב הרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א בקונטרס "דעה חכמה לנפשך" (עמ' י) וז"ל: לכן כשבאים לרשב"י אפילו אם אין לנו שום שכל ורחוקים לגמרי מכל העבודות, אם זוכה לרגע אחד ללמוד זוהר הקדוש ולומר אלו התיבות "רבונא דעלמא כולא אני רוצה לשוב בתשובה ולמסור נפשי אליך ולהכלל בקדושת הרשב"י", בזה בודאי יזכה לתקן כל נשמות ישראל ולהמשיך כל ההשפעות טובות וכו'. עכ"ל ע"ש.

אף שיש עוד דברים רבים לכתוב על ענין החאלקה, ורבים הספרים העוסקים בענין זה מכל צדדיו, ואני לא באתי כי אם לכתוב ולהביא את מה שהתחדש לי בס"ד בזה הענין, והרוצה להקיף את הנושא מכל צדדיו, ילמד בספרים המפורסמים העוסקים באורך וברוחב בנושא החאלקה, וירוה נחת.

תודתי נתונה, לכל ידידי היקרים שמסייעים בכל עת ובכל זמן, והרבה מקונטרסי "מרי"ח ניחוח", יוצאים בזכותם, ואזכיר את שמותם לטובה ולברכה: הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** (מח"ס "גם אני אודך"), שהרבה מהוצאת קונטרסי "מרי"ח ניחוח", הוא בזכותו, ויזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידי שפע עצום ורב בגו"ר, והוא וכל בני ביתו בשמחות לעד, אכי"ר.

ואברך לידידי היקר **ליאור אברהם הי"ו** על כל העזרה בכל מכל כל, בסבר פנים יפות באהבה וחיבה, ויזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידי הוא ונוות ביתו, וכל יוצאי חלציו, ויזכה לבנים וחתנים תלמידי חכמים, אכי"ר.

ולידידי היקר **חנן אפללו הי"ו**, שיש לו חלק גדול בהוצאת קונטרסי "מרי"ח ניחוח", ובעת שכמעט שקעה החמה הזריח את שמשו של "מרי"ח ניחוח", וד"ל ואכמ"ל. והי רצון שיזכה לנחת רוח מכל יוצאי חלציו, בשפע עצום ורב בגו"ר, הוא ונוות ביתו בכל מכל כל אכי"ר.

ב מריח ניהוח

ולדידי היקר הרב טל אברהם ארז שליט"א, על כל הסיוע בכל מכל כל, מידי שבוע באהבה ובסבר פנים יפות, ויזכה לעלות מעלה מעלה בתורה ויראת ה' טהורה, ויהיה שמו כשם הגדולים אשר בארץ, ויזכה לנחת רוח מכל יוצאי חלציו, בבריאות טובה ונהורא מעליא, הוא ונוות ביתו וכל אשר לו, אכי"ר.

תודתי נתונה לידידי היקר הרה"ג מרדכי חיים שליט"א, (עורך ומחבר גליון "פנינים") שטרח ועבר על חלקים נכבדים מקונטרסי זה, והעיר את הערותיו המחכימות כדרכו בקודש^א, יתן לו ה' יתברך אריכות ימים ושנים טובות, נחת מכל יוצאי חלציו, ויזכה להוציא עוד ועוד חידושים נפלאים בתורת ה', ונהנה מאורם הנפלא, בבריאות טובה ונהורא מעליא, הוא ונוות ביתו וכל אשר לו, אכי"ר.

תודתי נתונה לידידי היקר רבי יהודה חודדה שליט"א, על כל הטרחה שטרח בעבור התרומות להדפסת קונטרס זה, יהי רצון שישפיע עליו ה' יתברך כל מילי דמיטב בברכות ושמוחת לעד, נחת מכל יוצאי חלציו הוא ונוות ביתו וכל אשר לו.

התודה והברכה להורי היקרים, אבי מורי ורבי משה אבוהצירא נר"ו, ואמי מורתי מרת אסתר תחי', על כל חינוכם ודאגתם אלי, לגדלני בדרך התורה והמצוות, יהי רצון שיזכו לאריכות ימים ושנים טובות, בריאות טובה ונהורא מעליא, ויזכו לנחת רוח מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר.

לחמי ולחמותי היקרים, רבי אליהו שוקרון נר"ו, וחמותי מרת רות תחי', על כל עזרתם וסיועם, בכל מכל כל, ויארץ ה' את ימיהם בטוב ובנעימים, בבריאות טובה ונהורא מעליא, אכי"ר.

אחרונה חביבה, אשתי היקרה מרת אבישג מנב"ת, שכל מה שאני מוציא לאור הכל הוא בזכותה, בעידודה, ובסיועה, סיוע של ממש, במסירות נפש במה שאני מוסר שיעורים, וכותב חידושים, והיא בבית עוסקת בחינוך הילדים, ושלי ושלכם שלה הוא, ישלם ה' פעולה ותהיה משכורתה שלמה, בבריאות טובה ונהורא מעליא אריכות ימים ושנים טובות, ותזכה לראות פני גואל, ונזכה לראות בשמחת כל בנינו ובנותינו, בתורתם ובחופתם, ושמחת כל עם ישראל.

כ"ד החותם הצב"י רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא, עפולה
ביום א' לסדר "אם בחוקתי תלכו" י"א אייר תשע"א
יום פטירת רבי נפתלי צבי מרופשיץ^ב זצוק"ל וזיע"א

א. בסוף הקונטרס יש מכתב הערות מאת הרה"ג הנ"ל.

ב. א"ה ריחמ"א: בספר "אוסרי לגפן" (ח"ג כרך ב' עמ' קיד-קטו) להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב על תולדותיו ותורתו ומעשיות עליו, ונביא מקצתם, וז"ל: תולדותיו: נולד ביום פטירת הבעש"ט (שבועות תק"כ)

הקדמה שניה (למהדורא ב')

אודה ה' בכל לבב שזיכני שוב להוציא לאור את קונטרס החלאקה, לאחר שיצא לאור כבר פעם אחת וב"ה אזל מן השוק, וכעת התווספו בו עוד הרבה ענינים, מכתבים, ותגובות, וקונטרס חדש "נעשה אדם נאמר בעבורך", ביאורים בסוגיא דרשב"י במסכת שבת (לג ע"ב לד ע"א), ועוד הובא בו קונטרס חדש "עצי המערכה", תשובות שהשיבו הרבנים החשובים להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך"), בענין האם יש גזל בעצים שאספו ילדים מתחת לגיל בר מצוה. וישר כח שנתן לנו את התשובות האלו בעין יפה ויבוא על שכרו מושלם אכי"ר. ואגב אמרתי להביא כאן חידוש שזכה הרב הנ"ל לחדש דהנה כתיב בתורה בפרשת אמור (כג, א) "דבר אל-בני ישראל ואמרת אלהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי". ואמר הרב הנ"ל, דמילת "מקראי" עולה בגימטריא "לג בעומר", לרמוז דגם יום ל"ג בעומר הוא כמו "מקראי קודש", לכן נהגו להרבות בו שמחה, כל עמך בית ישראל ובפרט בחסידויות שעושים מיום זה עסק גדול.

אמרתי להביא כאן ב' פנינים שמצאתי בעלון "דרכי צדק" (פרשת וישב תשע"ב, עמ' 9) וז"ל:
 הרה"ק רבי ברוך ממוזיבוז זי"ע היה דבוק מאד בלימוד הזוה"ק. פעם, בל"ג בעומר, התבטא ואמר: אילולי הזוה"ק לא הייתי עדיף מחבריי. עכ"ל קודשו. ואמרתי שיש בזה מוסר גדול ועצום מאד לחיזוק לימוד הזוה"ק כיצד אפשר לזכות למעלות עליונות בזכותו.

ונועד בפיקחותו, וכשהחליט להתקרב לחסידות נסע תחילה ל"נועם אלימלך", ואח"כ שימש את הרה"ק ר' מנדל מרימנוב ואת החוזה מלובלין ואת המגיד מקוזניץ. עכ"ל.

בספר "י צחצחות" הובא כמה מהנהגותיו, ונביא מעט (ממה שהביא בספר אוסל"ג), וז"ל: גדולתו: אף שהתנהג כבדחן, היה בעל בכי גדול, והיה בוכה על כל דבר קטן שלא מצליח לו בעבודת ה' כרצונו, וכן תיקון חצות היה עושה בפשוט ידים ורגלים וכו', אלא שהיה סוגר הדלת ומסתיר עצמו, ופעם אחת שכח לסגור הדלת וראהו אחד מבני העיר, ואז קם מיד וא"ל שאין הבעה"ב יודעים גדולת הרב שלהם, ואם היו יודעים, היו נוהגים בו כבוד, ואכן הצליח בדיבורו לקלקל הרושם, וחשב אותו בעה"ב שנתכוין להתפאר, ויצא וסיפר בגנותו.

תורתו: אמר דהשם "וחי" מסוגל להנצל מיצה"ר, ובפרט לשמירת ברי"ק, עיין זרע קודש (פרשת אח"מ).

סגולה לאשה שהוסת שלה אינו מסודר, שבזמן קידוש לבנה יכיון בעלה בתיבות של"א ישנ"ו א"ת תפקיד"ם ר"ת אשת"י, ויתפלל שגם אשתו לא תשנה את תפקידה, רק תהיה כמו הלבנה שמתמלאת ב' שבועות ומתחסרת ב' שבועות.

א"ה ריחמ"א: אפשר להוסיף עוד בזה הענין לדורנו אנו שיתפלל הבעל על אשתו שלא תשנה את תפקידה לרצות להיות עושה את תפקידו של הבעל. (והוסיף ר' נפתלי מליזנסק סגולה שילמד הבעל סדר נשים).

עוד הובא בעלון הנ"ל (שם), וז"ל: מפי חסיד ישיש שמעתי שפעם הגיע הרה"ק רבי יעקב שמשון משפטיבקה זי"ע למירון, למערת רבי שמעון בר יוחאי, ושמע בת – קול המכרזת: ברוך בן אדל נמצא כאן, אצל רבי שמעון! זיע"א ועכ"ל. [כמה צדיקים זי"ע נהגו לומר אודות הרה"ק רבי ברוך ממזיבז, ששמו מרומז ב'בבא קמא', ש'בבא קמא' ר"ת: ברוך בן אדל קידוש מ'רחם א'מו. הובא בעלון הנ"ל].

ואסיים בתחינה ובקשה לה' יתברך שיזכני להוציא ולחבר עוד חיבורים בתורה הק', ואזכה להפיצם בישראל, בנחת ושמחה והרחבת הדעת דקדושה, אני וכל ב"ב, בזכות התנא קדישא רבי שמעון בר יוחאי, אכי"ר.

החותם בתודה על השעבר ומודה על העתיד

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט

כ"ד כסלו ערב חנוכה תשע"ב

יום פטירת הגמ"ר חיים חזקיהו מדיני בעל "שדי חמד" זצ"ל.

קונטרס "החלאקה"

מה היה שם אמו של רשב"י

אמרת להביא כאן מה שמצאתי בכמה ספרים, מה היה שמה של אמו של רשב"י, ומה שאנו טורחים לכתוב בזה הוא כדי להזכיר את שמה של הצדקת שזכתה להוליד בן כזה שהאיר ומאיר את עם ישראל לדורותיו, והוא עיר וקדיש מן שמיא נחית, ועל כן ראוי לברר מה היה שם אמו של רשב"י, על מנת שאם ירצה אדם לקרוא לבתו על שם אמו של רשב"י ידע מה לקרוא לבתו (ועיין להלן), מצאתי בקונטרס ג"ל פנינים (שקיבלתיו מתנה מאת מורי ורבי הרה"צ אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א אב"ד דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל), שכתב בתולדותיו (פרק א' עמ' 5), בזה"ל: על לידתו (של רשב"י) מסופר בספר "נחלת אבות" (ח"ג), שמצא כתוב בספרים, שאביו יוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר נכבד וקרוב למלכות, וחבה יתרה נודעת לו בבית הקיסר אנדרינוס, שחוק עצמות. ואשתו של יוחאי היה שמה "שרה" – מזרע נשיאים, זרעו של הלל עליו השלום. וכו' עכ"ל. (וע"ש כל המשך הסיפור, על מה שהיתה עקרה וכו', ואכמ"ל). הרי לנו ששמה של אמו של רשב"י היה "שרה".

בספר "אוצר הידיעות" (ח"א עמ' רנו-רנז) להרה"ג יחיאל מיכל שטרן שליט"א כתב וז"ל: בירושלמי (שבת פט"ז ה"ג) הובא רבי שמעון בר יוחאי כד חמי לאימיה משתעיא סגיין הוה אמר לה אימא שבתא היא. ביאר בקרבן העדה כשראה שהיתה אמו מדברת הרבה בשבת אמר אמי שבת היום. ובזוה"ק (ח"א דף ל"ב ע"א) הובא "רבי שמעון כד חמי לאימיה דהוות משתעיא הוה אמר לה שתוקי שבת הוא ואסור". וצ"ע איך אמר "שתוקי", הרי אמרו בקידושין (לב ע"א) הרי שהיה אביו עובר על דבר תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה, אלא אומר לו מקרא כתוב בתורה.

ובספר תרנן לשוני (עמ' י"ד) הביא מספר פירושים ופסקים מרבינו אביגדור הצרפתי מבעלי התוספות (פרשת בשלח פסוק ס"ב) שכתב "כי שבת היום לה" וכו', אמר רבי חייא בר אבא רבי שמעון כד חמי אימיה מישתעיא סגי, אמר לאימיה אימא שבת היום והוה שתקא, פירוש כשאמו היתה מדברת בקול גדול אז אמר לה אמי שבת היום, והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת, וחמי היה שמה.

מבואר שלא אמר לה ח"ו "שתוקי", אלא אמר לה שבת היום ממילא שתקה. מבואר עכ"פ מדברי רבינו אביגדור כמה חידושים א. שאין לדבר בשבת בקול גדול, וזהו הכוונה ג"כ שבת היא "מלזעוק" שזעקה בקול אסורה בשבת. ב. שמחמת שהאריכה בדיבורים בשבת לא מנע ממנה, משום שאם הוא עונג להם רבוי הדיבור מותר בשבת, כמבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן ס"א) והובא ברמ"א (או"ח סימן ש"ז סעיף א). ג. שאמו של רשב"י שמה היה "חמי".

בספר "אוסרי לגפן" (חי"ד כרך ב') להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, בחלק שו"ת מילי דחסידותא (ח"ט אות סד), שאל את רבי חיים הכהן שליט"א "החלבן", בזה"ל: מי שנדר לקרוא לבת שתולד לו על שם אמו דרשב"י, מה יקרא לה. והשיבו: קראו לה אסתר ועוד שם, וסגי שיקראו לילדה אסתר, (דאיננו זוכרים השם השני). עכ"ל.

למדנו מדבריו ב' דברים א. שלאמו של רשב"י היה ב' שמות ואנו זוכרים רק שם אחד ב. ששמה היה אסתר. ועל כן סגי לקרוא לה אסתר למי שנדר לקרוא לבתו ע"ש אמו של רשב"י.

א"ה ריחמי"א: וא"כ לפי זה יש לומר שיתכן שהשם השני היה או שרה או חמי, וי"ל לפי זה האם צריך אדם לקרוא לבתו בשם אסתר שרה או אסתר חמי, או סגי רק או בשרה או חמי או אסתר. ונראה שאם יכוין אדם בכל אחד משמות הללו לקרוא לבתו ע"ש אמו של רשב"י יועיל לנדרו, כיון שיש כמה דעות מה היה שמה, ועל כן לענין נדרו אם יקרא אסתר או שרה או חמי יועיל לנדרו. ויש לעיין עוד בזה. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה ידידי הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א (מח"ס "מכבדי אכבד" ועו"ס) במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

וכעת מצאתי בקונטרס "תורתו מגן לנו" (סימן יט) מהרה"ג יצחק אוהב ציון שליט"א, שכתב וז"ל: בספר פירושים ופסקים לרבינו אביגדור צרפתי (מבעלי התוס' עה"ת) פסק ס"ב ס"ג כתב, וז"ל: "כי שבת היום לה" וגו', מכאן פסק מה הקב"ה שבת ממאמר דברו כך אתם. אמר ר' חנינא בדוחק התירו שאלת שלום בשבת אמר ר' חייא בר בא ר' שמעון בן יוחאי כד חמי אימיה מישתעי סגי אמר לאימיה אימא שבתא היום ושתקא, פי' כשאמו היתה מדברת בקול גדול אז אמר לה אמי שבת היום והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת וחמי היה שמה. ומבואר דשם אמו של רשב"י היה "חמי", וכששאלתי למרן שליט"א (הגר"ח קניבסקי שליט"א) בזה אמר לי שלא כתוב מה היה שמה ואמרת לי לו את

דברי רבינו אביגדור, ואמר לי שבכל מקום חמי הפירוש ראה ויתכן שהיה לר' אביגדור גירסא אחרת בלשון הירושלמי שזה המקור לעובדא עם אימא דרשב"י ולכן כתב שחמי היה שמה.

וכשדברתי עם מרן שליט"א לא היה לפני לשונו של ר' אביגדור ואח"כ הראני הגראי"ש קניבסקי שליט"א הדברים במקורם וראיתי שבאמת יש שינוי בלשון בין המובא אצלנו בירושלמי למה שהביא ר' אביגדור, דבירושלמי בשבת פט"ו ה"ג איתא בזה"ל: "א"ר חייא בר בא רשב"י כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין הוה אמר לה אימא שובתא היא", ומבואר דגרסין "חמי לאימיה", והפירוש הפשוט כשהיה רואה לאמו וכמש"פ בקרבן העדה, אך הגירסא ברבינו אביגדור היא "כד חמי אימיה" ולא "לאימיה", ולכן פירש ששמה היה חמי. וש"ר בספר תרנן לשוני (להגה"ג ר' יעקב חיים סופר שליט"א) עמ"ס כתובות סימן ב' שהביא לדברי ר' אביגדור הנ"ל ותמה מדוע נזקק לפרש דחמי היה שם אמו ולא פרש כפשוטו שחמי פירושו רואה, אחר שהירושלמי מלא וגדוש בתיבת חמי ופירושה לראות, וכגון בברכות די"א ע"ב די"ב ע"ב ודי"ג ע"א ועוד, וכתב לפרש כהנ"ל דמשום שגרס בירושלמי "כד חמי אימיה" ולא "לאימיה" לכן פירש דזה היה שם אמו עייש"ד. עכ"ל קונטרס "תורתו מגן לנו".

ובקונטרס "בוצינא קדישא" (על עניני ל"ג בעומר והילולא דרשב"י, ירושלים תשע"א) לידדי היקר ר' יוסף חיים אוהב ציון שליט"א כתב גם בענין זה וז"ל: בספר נחלת אבות עמ"ס אבות פ"ג להגאון ר' יוסף משאש (ח"ג דרוש קמ"ו), הביא מספר מעשיות כת"י דרוש ארוך איך נולד רשב"י ושם כתב דשם אמו של רשב"י היה שרה, והנה איתא בירושלמי פרק ט"ו דשבת הלכה ג' בזה"ל: א"ר חייא בר בא רשב"י כד הוה חמיה לאימיה משתעיא סגין הוה אמר לה אימא שבתא היא, ופירש הקרבן העדה, כאשר היה רואה אמו מדברת הרבה בשבת אמר לה אימי שבת היום, וכן הוא במדרש ויקרא רבה (פרק ל"ד אות ט"ו), וכן הוא במדרש תנחומא (סימן ב'). אמנם בזוה"ק פרשת בראשית (דף ל"ב ע"א) איתא בזה"ל: רבי שמעון כד חמי לאמיה דהות משתעיא הוה אמר לה אמא שתוקי שבת הוא ואסיר. ובספר פרדס צבי בהגהותיו לירושלמי שבת הביא שבספר לקוטי חיים פרשת בראשית העיר בזה מהגמ' בסנהדרין פ"א דאיתא התם הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא מקרא כתוב בתורה כך, וכתב דאפשר שנשתבש הלשון בזה וכתב הפרדס צבי דאפשר דהיה כתוב הוה אמר לה שבת הוא ואסור ושתקי הכוונה

מעצמה ולא שרשב"י אמר לה שתוקי, ומהר"א הכהן בספר יוקח נא על שו"ע או"ח סימן ש"ז ס"ק ב' הקשה גם על דברי המד"ר דנפסק בשו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף י"א דאם ראה לאביו שעבר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו שואל ממנו, ואיך מוחה רשב"י באימיה כדברים האלה.

והנה בספר פרי צדיק להגר"צ הכהן מלובלין זצוק"ל וזיע"א (פרשת בשלח אות יא) הביא דברי הזוה"ק הנ"ל וכתב שעל ידי השתיקה בשבת זוכין לשבת ענג עדן נהר גן, ונהר יוצא מעדן להתגלות עתיקא זוכין ע"י שתיקה. ולפי דבריו אפשר לפרש שאימיה דרשב"י היתה מדברת בדברים המותרים ורק רמז לה רשב"י שבשתיקה אפשר להשיג יותר ולא אמר לה את זה בדרך תוכחה ודו"ק. עכ"ל ע"ש.

א"ה ריחמו"א: והנה צ"ע מדוע היתה אימו של רשב"י מדברת הרבה ביום השבת והרי ודאי ידעה צדיקה זו שאין להרבות בדברים בשבת, ולא בשיחות חולין דאם היתה מדברת בדברי קודש לא היה מעורר אותה לזה בנה רשב"י.

ואולי י"ל בדרך אפשר, שהטעם שהיתה מרבה בדיבור ביום השבת, שאז היו מתאספות הנשים כמו היום לחבורות תהלים לקרוא ביום השבת, וכאשר היו נפגשות היתה רוצה להראות אימו של רשב"י לכל הנשים היאך אפשר לדבר בריבוי ואע"פ כן לא להיכשל באיסור לשון הרע ורכילות וכל כוונתה היתה לשם שמים, וכמו שמסופר על רבינו החפץ חיים שכתב ספר שמירת הלשון ועם כל זאת היה דברן גדול וכל זה על מנת להראות לבני אדם שלמרות שכתב ספר ארוך ומקיף בענייני קדושת ושמירת הלשון ואיסור דיבור לשון הרע ורכילות, עכ"ז מראה הוא כיצד אפשר בכל זאת לדבר מבלי להיכשל באיסור לשון הרע, וכן היתה נוהגת אמו של רשב"י, ומה שרשב"י עורר אותה לזה כי אמר שעל ידי שתיקה אפשר לזכות ליותר מזה ביום השבת, וכמו שהובא לעיל משם רבינו צדוק הכהן מלובלין, ואת מה שרוצה להראות לשאר הנשים מוסר ללמדם שאפשר לדבר בריבוי למרות ששומרים על הלשון, תוכל לעשות את זאת בימות החול. [אמר מ"ח יצ"ו: כעת נדפס שו"ת ויען הכהן לידידי הג"ר אדיר כהן נר"ו ובסי' כ"ח הערה א' כתב לידידי המחבר הרב ריחמו"א נר"ו הערות והארות בענין זה. יעו"ש ותרו"ץ].

ליקוט קטן על מעלת רשב"י

בספר "מרגליות הזוהר" עם פירוש "נופך דעת" להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב (ח"ב עמ' קצא - קצב אות ס"א, על זו"ח בראשית), וז"ל: (כ ע"ב מדרש הנעלם נח) א"ל (ר"א לרשב"י אביו שנתגלה אליו אחר פטירתו) מה אנן תמן, א"ל אנא ואת מלאכי עלאה (עלאי?) לאשתעשע במשיחא מלכא דדוד. במה שקרא לעצמו ולבנו מלאכים עיין בספר כוחו דרשב"י (דף כח ע"א) דאחר שנתלבשה נשמת משה רבנו ע"ה ברשב"י מצינו דברים רבים משותפים ביניהם, ואחד מהם שנקראו מלאכים. ובמ"ש שהם משתעשעים במשיח בן דוד מלמדנו שרשב"י ובנו קשורים למשיח (וידוע הרמז "ל"ג בעמר" גימטריא "משה" וד"ל) ומשמע דאפשר לבקש מרשב"י, ובפרט בהלולא דיליה, שיזרו התגלות משיח בן דוד במהרה ברחמים אכ"ר.

א"ה ריחמ"א: ויש להוסיף בזה דא"ח מקונטרס "דעה חכמה לנפשך" מאת הרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א (פרשת אמור תשע"א, אות ח'), וז"ל: אמר רבינו האריז"ל שיש קפידא לא לבקש על הגלות אצל רשב"י, ומי שאמר נחם ניזוק (שער הכוונות פסח יב), ולכאורה הרי באמת כל ישראל מבקשים ומתפללים שם בדביקות אמת, ובודאי מבקשים על בית המקדש, ומבקשים תקע בשופר גדול. אלא שעיקר הקפידה הוא שהגם שכל ישראל מתפלל על דעת רשב"י וצדיקי אמת, שהוא הנקודה הכי פנימית, אורו דרשב"י בעצמו שהוא פני האדון ה'. ורשב"י לא זזה שכינה ממנו לרגע אחד. והוא מוסר נפשו בכל רגע ורגע בסוד ק"ש, לרצות רק התגלות כבוד ה'. שזהו ההקדמה לכל תפילה ולכל יחוד, לכוון ד' מיתות ב"ד למסור נפשו לפני ה', שיהיה עיקר רצונו שיתגלה אלהותו יתברך, ומזה בא לתענוג הכי גדול שה' ייטיב לישראל. עכ"ל.

לומדים מדבריו עד כמה אפשר לעורר את הגאולה אצל רשב"י, שרשב"י הוא סוד הגאולה, ואין לדבר אצל רשב"י מהגלות אלא רק כיסופין לגאולה, וע"י שמתקשר בנשמת רשב"י יזכה לטעום מסוד הגאולה, כבר עתה, ועיקר טעימת סוד הגאולה הוא ע"י לימוד הזוהר הקדוש שבדא יפקון מן גלותא ברחמי, ויבואו לבחינת הגאולה.

על הילולא דרשב"י

בספר "מרגליות הזוהר" עם פירוש נופך דעת (ח"ב עמ' קלה אות קכ"ו, זוהר בראשית) להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב על לשון הזוהר, תא חזי אילו הוו

ידעין כלהו צדיקיא האי, הוו חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא, וכי לאו יקרא עלאה הוא דמטרוניתא אתת בגינייהו ואובלא לון להיכלא למלכא למחדי בהו מלכא כל יומא... וז"ל: יש להביא מכאן מקור להלולא ביום פטירת צדיקים. אמנם יש לדחות שדוקא הצדיק עצמו ראוי לו לשמוח ביום פטירתו משא"כ העולם שנפרדים ממנו ולא ישובו לראותו, בודאי עליהם להצטער אף שידועים שעבורו הוא עליה למקום גבוה יותר. אלא דאי משום זה, יש לחלק בין יום הפטירה עצמו שהוא צער גדול לעולם על ההפסד, לבין יום השנה בשנים הבאות, דצער הפרידה כבר איננו, ונשאר רק חלק ההשתתפות בשמחתו, ובפרט לפי המבואר במקו"א שבכל שנה באותו יום מקבל עליה חדשה (דדנים אותו מחדש ונותנים לו מדריגה נוספת). ולפ"ז קשה הא מבואר בטור ושו"ע סימן תק"פ ימים שמתענים בהם היחידים על פטירת צדיקים באותם ימים, ומנו שם ימי פטירת הצדיקים מהתנ"ך שידוע יום פטירתם וכן ימי השנה של הרוגי מלכות, והרי עברו שנים ודורות רבים מאז ונשאר רק חלק השמחה. ואפשר שכיון שהיו צדיקים בעלי נשמות כלליות בעם ישראל, יום פטירתם נחשב יום מר לכלל ישראל ומסוגל אותו יום לפורענות ח"ו, לכן מתענים באותו יום, מלבד פטירת רשב"י שבקש לעשות הלולא באותו יום לכבוד כל מה שנתגלה ונתחדש באותו יום. ואף שגם לשאר צדיקים יש עילוי גדול ביום פטירתם כמבואר פה, מ"מ אין בזה תועלת לכלל ישראל שאינם יודעים מאומה, אבל אצל רשב"י מלבד מה שראו כולם האש שהקיפה את הבית, גם נשאר לנו האדרא זוטא שנתחברה אז, לכן שפיר עבדינן הלולא, (וע"ע פי צדיק לל"ג בעמר מש"כ בזה). עכ"ל.

ענין ההילולא שעושים לרשב"י עפ"י דברי האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי צוק"ל וזי"ע ועכי"א

בספר "מאמרי האדמו"ר הזקן" (אתהלך לאזניא, עמ' א' וב') הובא מכ"ק האדמו"ר הזקן זיע"א ענין ההילולא שעושין לרשב"י, וז"ל: כי שמחת חתן וכלה הוא מצד שהיו נפרדים ונתקרבו, אבל מצד זה לא היה כ"כ השמחה והתענוג אם לא היה קודם הפירוד מקורבים מאד והיו לאחדים, כמו אדם שלא ראה אוהבו האמיתי זמן רב מאד, כראותו אותו תגדל ותבער האהבה והשמחה ואם לא היו מופרדים זמן רב לא היתה תגבורת האהבה והשמחה כ"כ. אבל אין תגבורת האהבה אלא לפי ענין התקשרות שהיה מקודם הפרדס. שאם היה עצומה מאד נמצא היה המרירות וריחוקו עצום מאד. ולפי ערך זה תהיה

תגבורת האהבה כראותו ותגדל השמחה. וכן שמחת חתן וכלה שנשמתם קודם יצירתם בכל גוף וחומר. מכריזין עליהן מ' יום קודם כו', והיה אז לאחדים ברוחניות בתכלית הקירוב כדרך המשפיע והמקבל ומיד כשנוצרו הנשמות בגופים מחולקים נתפרדו מאד הרחק זמן רב. ולכן כשמזווגים זה על זה בזמן חתונתם תחת החופה אעפ"י שאינו אלא יחוד וקירוב מחמת שבאו מהריחוק גדול לנקודת הקירוב שהיה להם בתחילה. וזה הוא עיקר שמחת חתן וכלה. והנה נשמת רשב"י היה בחינת המשפיע לכללות נשמות ישראל, כמו משה רבינו ע"ה הנקרא חתן וכשבאה לגוף והמשיכה השפעות השגות אלקות לכללות נשמות ישראל הוא בודאי ריחוק גדול וכמו שקיבל הנשמות למעלה בלא גופים לכן אחר שנסתלקה נשמתו מגופו למקור חוצבה ועלו עמו הנשמות שקיבלו למטה בגופים לקבל ממנו למעלה בלא גופים, הרי הקירוב האמיתי בא להם מן הריחוק הגדול וזהו ההילולא. אך ג' מיני חתונות יש א' מ' הראשונים שהיה משה בהר היה חירות משיעבוד מלאך המות הנקרא חירות עולם, כמו שהיה קודם השבירה בחטא אדם הראשון, וזה יהיה לעתיד לבוא במהרה בימינו. והוא זמן מתן תורה בשבועות שפסקו מהם זוהמא לגמרי והיה זיווג נשמות ישראל באימא עילאה עצמה שלמעלה מו' ימי המעשה וגם שם היה בחינת משה המשפיע להם ברא בוכרא דאו"א עילאין, והיינו במדות שבשכל הוא בחינת דעת שבו. ודוד שהיה מלך על ישראל בגשמיות היה הארה בנשמתו גם כן מזיווג עליון זה. ולכן מת בשבועות כי היה בו הארת משה מבחינת מ' יום הראשונים אבל מ' יום האחרונים היה ביום הכיפורים בבחינת חיצוניות דבינה עילאה דאצילות ומבחינת משה אשר במ' יום האחרונים היה הארת נשמת רבי שמעון והיה ג"כ הילולא ברוחניות, אבל בימי משה ע"ה שהיה דור דעה לא היה הילולא ברוחניות הנשמות לבד אלא גם בעודם בגופם כו', ובימי רבי שמעון שלא היה הדור ראוי לכך היה ברוחניות במקור הנשמות עכ"ל הקדוש.

האם כוחו של הצדיק בהילולא נמשך ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריה

האדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש זצוקללה"ה וזי"ע ועכ"א, בספרו דברי תורה (מהדורא תליתאי, אות נ') כתב וז"ל: מה שאומרים העולם ובפרט ההמון בין החסידים כי יא"צ (יום הפטירה) של צדיק הוא נחשב כוחו ג' ימים מקודם וג' ימים לאח"כ ונמצא הוא שבוע שלם (היינו ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריה ויום היא"צ בעצמו. ס"ה) ז' ימים וכזאת לא שמענו לא בנגלה ולא

בנסתר. והיה לי פתחון פה לפני כ"ק אאמו"ר זי"ע והגיד והסכים לדברינו שכנראה נשתרבב זה בטעות ממ"ש בפרע"ח (שער ספירת העומר פ"ז) שהאריז"ל הלך למירון בל"ג בעומר עם בני ביתו והיה שם ג' ימים, ובע"כ הכונה פשוטה כמו שנוהגים עתה בדורותינו שם שהולכים ביום ל"ב לעומר לשם ועושים ההדלקה בערב אור ל"ג בעומר ושוהין שם ביום (ל"ג בעומר) ובערב השני עושים גם כן הדלקה ולמחרתו (שהוא יום ג' לביאתם שם) מתפללים ואח"כ הולכים לביתם לשלום [ויש לו שורש וסמך מה שעושים שם לינה עד יום שלאחר ל"ג בעומר שטעון לינה כמו עולי רגל בחג שטעון לינה כדברי חז"ל (חגיגה דף י"ז ע"א) ופנית בבקר והלכת לאהלך, וכדדריש (זוה"ק ח"ב ל"ח ע"א) על שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' דא רשב"י דהוי כמקבל אפי שכינתא ברג"ל וזהו הלולא דרשב"י וכמ"ש רש"י (בסוף יבמות) בשם תשובת הגאונים הקדמונים שנקרא בש"ס יומא דרגל"א יום שמת בו אדם גדול שמתכנסין על קברו שם וכו'. ע"ש. ובפרט לרשב"י שנקרא כן כעולה לרגל כנדרש על שלש פעמים בשנה וגו' כנ"ל על כן טעון לינה]. וממנה י"ל נשתרבב הטעות למוסיפים עוד ואומרים יא"צ של צדיק ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריו ובאמת הוא רק ג' ימים היינו יום שלפניו ושלאחריו וכן נהג אאמו"ר זי"ע שלא לומר תחנון ביום שלפני ל"ג בעומר וגם יום שלאחריו מטעם הנ"ל ולא משום שהוא יום בין הז' ימים דפסח שני שנוהגים קצת גם כן שלא לומר תחנון בהם, דזהו טעות ביחוס של הז' ימים אלו לענין תחנון דאם כן גם עד אז לא יאמרו היינו מפסח ראשון עד אז וכמפורש בזוה"ק שם כמו שביארנו בארוכה בעה"י בשער יששכר (מאמר פיסחא זעירא), עיין בדברינו בחמשה מאמרות (נוסח התפלה אות ל"ב ואת ל"ז), וגם לאותן שאין אומרים תחנון ביום יא"צ של צדיק הוא בודאי טעות גמור דאין לך יום בכל השנה שאין בו יא"צ הרבה של גאוני וקדושי עליון וגם מלהקת נביאים ותנאים ואמוראים זי"ע ונמצא אתה מוציא לעז על הראשונים כל הצדיקים שאומרים תחנון בכל יום שהוא יומא דהלולא שלהם ונשתרבב הדבר גם כן בטעות מ"ש בשם קדוש אחד מדבר והוא לגרמיה וטעמיה דעביד וכמ"ש שם במאמר (נוסח התפלה אות ל"ב) וכמקובל מאבותי הקדושים זי"ע.

ואאזמו"ר הקדוש זי"ע מפה"ק רגז ושחק על המחסרים תחנון וי"ג מידות ביום יאר"צ של צדיק יהיה מי שיהיה, כי אין לך יום שאין בו הרבה יא"צ מקדושי עליון הראשונים ז"ל וכנ"ל מילתא בטעמא. אולם באותה עיר אשר מונח הצדיק ביום היא"צ שלו שמתכנסין מקרוב ומרחוק על קברו נקרא יומא

דרגל"א בדברי רז"ל ורש"י (סוף יבמות) כנ"ל על כן אין תחנון בו בבחינת מוע"ד ורג"ל (וליתר שאת נהגנו מכ"ק אאמו"ר הק' ז"ע ביום דהלולא של אביו אאזמו"ר הה"ק מוהר"ר שלמה ז"ע אבדפה"ק כ"א סיון וסימנך כס"א שלמ"ה עושים סיום מסכת בחבורא ש"ס והוא בדברי רז"ל סיום מסכת עבידנא יומ"א טב"א לרבנן כדאמרינן בשבת דף קי"ט ע"א ועיין בש"ע יו"ד סימן רמ"ה סעיף כ"ו ובש"ך שם ואמרו רבנן בכפיל"א בזה יומא טב"א וגם יומא דרגל"א) בעיר אשר בו חלקת מחוקק ספון אבל אינו ענין למי שאינו בעיר ההוא מהבאים על קברו כנ"ל, ושאני רשב"י בזה ביומא דהלולא דיליה מכל הצדיקים דהא מי גדול ממשה רבינו שנפטר בז' אדר והוא יום תענית ממיתת הצדיקים משה רבינו ויהושע בן נון ושב"ג וכו' כמבואר בשו"ע או"ח (סימן תק"פ) וטעם הדבר כבר מבואר בסה"ק, על כל פנים ל"ג בעומר מצינו שורש רק ליום שלפניו ושלאחריו כנ"ל מפע"ח.

אמנם נפלאתי בראותי בשער הכוונות (ענין ספירת העומר דרוש י"ב) וז"ל: ראיתי למוז"ל שהלך לשם (למירון על קברי רשב"י ור"א בנו) פ"א ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע הוא עכל"ה. ולא ידעתי פתרון הדברים מה טיבם של שלשת ימים הראשונים של השבוע ההוא שכתב בלשונו הקדוש אם היה חל אז ל"ג בעומר ביום ב' (ע"כ ישב יום שלפניו ושלאחריו שהוא ג' ימים הראשונים מהשבוע) זה אינו באפשרות לחול ל"ג בעומר ביום ב' כי לא בד"ו פסח כנודע, ואם היה חל אז ל"ג בעומר ביום א' וישב ב' ימים אח"כ או ל"ג בעומר חל אז ביום ג' וישב שני ימים מקודם, עכ"פ לג' ימים מקודם (היא"צ) וג' ימים לאחריו בודאי אין מקור כנזכר וזכות הצדיקים יגן עלינו, בכל עניננו, במהרה בימינו. עכ"ל.

ליקוט מהספר הקדוש "מישרים מגיד" פרשת בהר להרה"ק יצחק צבי בערנפלד זצוק"ל וזיע"א

מקום המערה בפקיעין הטעם

שמופיע רשב"י במסכת ביצה רק פעם אחת

בבני ברק, במוצאי יום מנוחה לסדר בהר, ח"י אייר תשל"ג ל"ג למבנ"י, כזקן נדמה לי וכה אמר, מה שלמדת לפני יומיים בפקיעין, טוב עשית אבל דע לך שאין זה מקום ישיבה במערה של רשב"י אלא סמוך לאותו מקום, ושם היה רק דרך הירידה למקום המערה, ואשריך על לימוד משנה, ומה שהפסקת ללמוד מסכת ביצה, ולא גמרת, דע לך כי מן השמים מנעו אותך [א"ה ריחמ"א: ונלמד מכאן שכאשר יש מניעה לאדם בענין של לימוד מסויים שמתאמץ ללומדו ואין הוא מצליח לסיים ידע שכך רוצים כעת מן השמים לענין מסויים שלא יצליח ללמוד את אותו לימוד שיפסיק במקום שהפסיק, ואין לומר ח"ו מכאן שבגלל מניעה זו יתיאש מללמוד את אותו לימוד אלא ידע שכך רוצים כעת משמים ויתאמץ לנסות ללמוד שוב לאחר זמן את אותו הלימוד], כדי להודיע כי רבינו הקדוש בכל המסכת ביצה, שהיא כנגד המסכת שבין פסח לעצרת, כי מעצרת הוי מסכת סוכה ומסוכות מסכת פסחים, ומפסח מסכת ביצה, לא הוזכר רבי שמעון בכל המסכת כי הוא ס"ל דלא אמרין מוקצה, ורבינו הקדוש ס"ל מוקצה ביו"ט איכא, ולכן לא הזכיר בכל המסכת שמו, רק פעם אחת, והיינו בפרק שלישי במשנה ד' בסופו, כי למסכת זו יש מ"ב משניות כנגד שם מ"ב, כי בין פסח לעצרת יש מ"ב ימים, כנגד מ"ב מסעות, והשם של מ"ב כאשר למדתיך. ולפי שיומא דהילולי של רבי שמעון הוא בין פסח לעצרת לכן לא היה יכול רבינו הקדוש שלא להזכירו בכלל, ולכן הזכירו בסוף משנה ד' דפרק שלישי, שהיא משנה כ"ד, ואם תחלק מ"ב לשבעה הוי כ"ד סוף משה והתחלת אהרן, כי רבי שמעון בהוד נפטר לעולמו ומדרגותיו של משה זכה בלי הנבואה, ולכן מזכירו שם. ודע לך כי בשם מ"ב, אין אותיות המ"ס זולת זה ישנם כולם והיינו כי ג' אותיות אלו הפנים כחיצון והמה ר"י שנה של גלות מצרים, ולכן ב"פ הס"ם כי יש דחיי ודמותא, וכמו במעשה קרח, ולכן היה קטורת הסמי"ם. בידי אלעז"ר כי קר"ח אלעז"ר חושבנא דדין כדין. ומה שהזכיר את רבי שמעון במשנה לענין בכור שנפל לבור, והיינו כי בכור"ר לבור"ר בחושבנא שמעון, כי הוא היה בכור בדורו כאשר אמר לו רבי עקיבא, אף שרבי מאיר הצליח כלפי חוץ יותר, אבל הרי העיד עליו שכביכול קוב"ה ורבי עקיבא ידעו

שהוא הגדול, והוא הבכור, והוא נפל לבור המערה, מפני גזירת המלכות, אבל ירד אלי על פתח הבור והוציאו והכשירו לעלמא הדין. טוב עשית שלא הדלקת המדורה אחרי מעריב לפני הבדלה על הכוס, תגמור הלילה ספרא דצניעותא ללמוד, כאשר למדתיך אשתקד. ע"כ.

י"ח באייר בגימטריא עמלק

בספר "בלבבי משכן אבנה" (חלק ו', פרק כ"א), כתב, וז"ל: "י"ח באייר" הוא בגימטריא "עמלק" (עם הכולל), וצריך להבין מהי השייכות בין שני הדברים.

א"ה ריחמ"א: ואכתוב כאן את השייכות כפי שביאר שם כפי הבנתי עם מעט תוספת על דבריו, דהנה "עמלק" כל המטרה שלו היא לקרר את עם ישראל, מעבודת ה' יתברך. והנה ביום ל"ג בעומר "י"ח באייר" מנהגם של עם ישראל להדליק מדורות גדולות של אש, והביאור בזה ש"עמלק" בא לקרר את עם ישראל מעבודת ה', ובא רשב"י וע"י הזוהר הקדוש מבעיר את לבבות עם ישראל לאביהם שבשמים.

והנה כל אדם צריך שיהיה בו גם אש שנתנה לו מאבותיו בבחינת "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה" וכו' (עובדיה א, יח), וכמו כן על האדם שיהיה בו האש שלו הפנימית הבוררת בקרבו לעבודת ה' יתברך, והיינו שאותה האש שקיבל מאבותיו היא רק עזר וסיוע להבעיר את האש שלו עצמו, ועל כן ביום ל"ג בעומר, יש הרבה התעסקות עם אש, והמכוון בזה לעורר את האדם להבעיר את האש של עצמו, ואם ח"ו ישאר עם האש של המדורה בלבד ולא יבעיר את האש שבקרבו לעבודת הבורא, הרי הוא מפספס את קדושת היום יום ל"ג בעומר, שהוא יום מיוחד ומסוגל להבעיר את האש בקרבו לעבודתו, ובפרט ביום זה שיש בו מיתוק דינים נפלא, ע"י שמות קדושים המתגלים בו, ואם האדם מנצל יום זה כמו שצריך ע"י כן זוכה להוציא ממנו קליפת עמלק המקררת את האדם מעבודת ה' יתברך.

והנה עלה בדעתי ענין נוסף, והוא שנהגו לעשות צורת המן ולשרוף אותו בהדלקה שעושים לכבוד רשב"י, ולפי הנ"ל מובן הטעם דהנה המן הרשע היה מזרע עמלק דרצה לקרר את עם ישראל, ורשב"י הוא מחמם את עם ישראל באור התורה הקדושה, וע"כ נהגו לשרוף את צורת המן בל"ג בעומר בהדלקה לכבוד רשב"י להורות על ענין זה.

עוד על מנהג "שריפת המן בל"ג בעומר", עיין מה שכתב בזה הגר"מ עבאדי שליט"א בגליון "פנינים" (גליון נ"ה מדור "מכתבים למערכת" עמ' ט') ומש"כ שם הארה על דבריו העורך הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א.

יש לו שורש

בספר "פניני המנהג" (ל"ג בעומר פרק י"א, עמ' רי"ב) הובא מספר "לחם מן השמים" לרבי יעקב צמח ז"ל, וז"ל: טוב לילך על ציון רבי שמעון בן יוחאי בל"ג בעומר, הוא ואשתו ובניו ולגלח שם בניו, כי יש שורש בזיירא (השתטחות) זו.

תיאור החלאקה במירון משנת תקצ"ד

בגליון "כאור החמה מזהיר" (גליון ח' ל"ג בעומר תשס"ט), כתב הרה"ג אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א וז"ל: בנים קטנים, הצריכים לגוז שערם בפעם הראשון, אין גוזזים בביתם, רק ממתנינים להילולא הלז, באים הנשים ומביאים שם בניהם, וכל אשה מביאה נר גדול כמידת בנה, ומתחיל החכם לגוז קצת, ואח"כ משלמת אמו הגזיזה, ולעשות לו פאת הראש, ובליל ל"ד בעומר עושין ככל הנ"ל, ג"כ לכבוד רבי אלעזר בנו, המונח ג"כ שם עמו, ובליל שלישי הולכים לקבר רבי יוחנן הסנדלר וגם שם עומד כנ"ל, ועושין ג"כ כנ"ל.

(קורות העתים מארץ ישראל" חלק שני עליית הארץ דף י', מהרב מנחם מנדיל מקאמניץ מח"ס "סייג לתורה", נדפס בוילנא שנת ת"ר, ונדפס שנית בירושלים ע"י הרב מאיר אנשין בשנת תרצ"א)

תיאור החלאקה במירון משנת תרמ"ט

עוד כתב הרב הנ"ל בגליון "כאור החמה מזהיר" (גליון ז', ל"ג בעומר תשס"ח), את מה שהעלה על הכתב הגאון החסיד רבי מנחם מנדל ראבין ז"ל, מח"ס "עיני מנחם" מראשי כולל חיבת ירושלים - גליציה, בספרו "מסע מירון" (דף קו - קח), וז"ל: חזרתי לבית מדרשו של רשב"י יום ל"ג בעומר, להתפלל שחרית, אחר התפלה יצאתי אל החצר הקודש, והנה כבר קריות החצר הומה, נוע הניעו עמודיה, ברעש שמחת תגלחת הבנים, בני ציון היקרים, המסולאים בפז בני שלוש שנה. בטח אדמה, כי מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו. הילדים המה מארצינו הקדושה, מירושלים, צפת, טבריה, מלובשים בלבושי שש וארגמן, כובע ישועות מזהב על ראשם. מחותלים בשרשרות זהב, אצעדה וצמיד, איש איש מאשר לו, ואם אין לו, וישאל משכנו ומגר ביתו, להדר ולפאר

את הבן יקר, ילד שעשוע. והמה ישובים על קדקד אבותיהם, מאירים כשמש בגבורתו בנועם פניהם, שביבי חן יציצו מגבות עיניהם, כמגדלי שן צואריה, אף כארגמן דלת ראשיהם, סדורים בתלתלים על קצותיהם, מלאים זיו ומפיקים נוגה מכל עבריהם, ואבוקות דולקות בידיהם. וגם האבות בגדי הוד שבת ויום טוב מלבושיהם, מפזזים ומכרכרים כן בכל מיני שירה וזמרה, מכבדים מכירים ויודעים בתגלחת שער ראשיהם, מנסכים יין עסיס גם רוקח ומרקחת לכל האנשים, וחוזרים למנגינותיהם. ככה יאריכו בשירה ובזמרה בשירי "בר יוחאי". לכבוד התנא בר יוחאי, וכן נפוצים המזמרים והמרקדים, על כל מגרשי החצר מסביב, עד ציון התנא רבי יוחנן הסנדלר. בכל העת הזאת עמדתי אנכי בקצה החצר בעיניים צופיות, נוזלים דמעות שמחה, על כל הטוב אשר גמל ה' עמדי להחיותני כהיום הזה, לראות את כל זה בעיני, לקחת חבל בנחלת שמחת התנא הקדוש ביום הנורא הזה. עכ"ל.

על קבר רבי עקיבא

בספר "פניני המנהג" ל"ג בעומר (פרק יא, עמ' רכו), הובא מספר "חבת ירושלים", וז"ל: וכן בל"ג בעומר יום הילולא דרבי שמעון בן יוחאי במירון, בו ביום הולכים אנשי טבריא על קבר רבי עקיבא אנשים ונשים וטף, ומתפללים בו ולומדים שם ועושים גם כן שמחת תגלחת קטנים, כל אנשי טבריא מאותם שלא הלכו למירון. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה לי הטעם בס"ד שעושים כן דווקא על קבר רבי עקיבא בטבריא, מטעם שרבי עקיבא הוא רבו של רשב"י, ועל כן יש ג"כ שורש וענין לעשות חלאקה בקבר רבי עקיבא, כמו אצל רשב"י, דרבי עקיבא הוא שורש לתורת רשב"י.

האם יש ענין לעשות חלאקה בציון הרשב"י בימים שונים בשנה או כל הענין הוא דוקא בל"ג בעומר

נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א (מברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס), האם יש ענין לעשות חלאקה לילד באתרא קדישא מירון ליד ציון התנא הקדוש רשב"י זיע"א, גם שלא ביום הילולא דיליה ל"ג בעומר.

תחילה וראש אציין שיש לעיין בכל מה שכתב מורנו ורבינו גאון ישראל פאר הדור והדרו רבי עובדיה יוסף שליט"א, בשו"ת שלו "יחווה דעת" ח"ה

סימן ל"ה בכל ענין זה. ואביא כאן רק גרגיר ממה שכתב וז"ל: בשו"ת ערוגת הבושם (חלק או"ח סימן ר"י), כתב שכן מנהג חסידים ואנשי מעשה, להשהות תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלש שנים, ומנהגם תורה הוא. וסמך לזה ממה שאמרו במדרש (פרשת קדושים), כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, רמז לקטני בני ישראל, כי האדם עץ השדה, ונאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, שעדיין אינו יכול לדבר היטב, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה', שאז מתחיל ללמדו פסוקי תורה. ומכאן גם לענין מצות חינוך בהנחת הפאות ויתר המצות, כשמתחיל להיות בר הבנה. ע"ש. וכן כתב בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א), ושיש סמך מזה למה שעושים בל"ג בעומר שהוא יום הלולא דרבי שמעון בר יוחאי, וכמו שכתוב קודש הלולים לה', כי יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה וחדוה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי. וכו'. עכ"ל.

עוד כתב בשו"ת יחווה דעת הנ"ל וז"ל: ובשער הכוונות דרושי הפסח דרוש י"ב (דף פ"ז ע"א), כתב מהרח"ו זצוק"ל וזיע"א, וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה וכו' וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנז'. עכ"ל.

הרי לנו מכל הנ"ל על מנהגם של ישראל קדושים לעשות את התספורת הראשונה של הילד ביום ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון.

ומצאתי בס"ד להרה"ג גבריאלי ציננער שליט"א בספר "נטעי גבריאלי" (ברוקלין ניו יורק, חלק "תגלחת הילדים והולכתם לחדר" פרק ח' הלכה א') שכתב וז"ל: בארץ ישראל נתפשט המנהג שמי שיש לו אפשרות מספר את הילד במירון בציונו של התנא האלוקי רשב"י ביומא דהילולא דיליה ל"ג בעומר (וציין לעיין במקורו בשער הכוונות דרוש ל"ג בעומר. ע"ש.), וגם במשך שאר ימות השנה נוהגים לבוא עם הילד למירון ולספר אותו שם, וכו'. עכ"ל.

ומה שכתב "שגם במשך שאר ימות השנה נוהגים לבוא עם הילד למירון ולספר אותו שם". לא ציין מקור לדבריו. אולם מצאתי להרה"ג שמואל הלוי הורוביץ שליט"א בספר שבח הברית (ברוקלין ניו יורק, ח"ג עמ' 125 אות יב) שכתב וז"ל: נתפשט המנהג בארץ הקודש שהאבות מביאים את ילדיהם לאתרא קדישא מירון כדי לעשות להם תספורת בציון התנא האלוקי רשב"י ביום הילולא שלו בל"ג בעומר ברוב שמחה וריקודים וקוראים להם "חתנים דרשב"י". וגם בשאר ימות השנה נוהגים כן, שמי שיש לו אפשרות מביא את בנו למירון לעשות לו שם תספורת. עכ"ל. וציין מקורו מליקוטי שיחות ח"ד עמ' 378 (ומה שציין שם לעמ' 387 ט"ס נפלה שם).

ואמרת להביא את דברי הרבי מליובאוויטש זצוק"ל וזיע"א מליקוטי שיחות והוא מתוך מכתב ב"אגרות קודש" (א' אלול תשכ"ב) וז"ל: בנוגע לתספורת דשלוש שנים כשיום הולדת הוא בראש השנה, ע"פ מה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, משמע שאין לגזוז השערות קודם מלאות שלש שנים, לכן יש לעשות הנ"ל לאחרי ראש השנה ובסמיכות לראש השנה, ומובן שבאה"ק ת"ז שנתפשט המנהג לעשות התספורת במירון, באם אפשר גם בהנ"ל יש לעשות כן. עכ"ל.

העולה מכל הנ"ל שיש ענין לעשות תספורת לקטן באתרא קדישא מירון גם שלא ביום ל"ג בעומר ביום הילולא דרשב"י, מטעם שאחרי שנתפשט המנהג לעשות תספורת באתרא קדישא מירון ביום ההילולא ע"כ יש לעשות גם שלא ביום ההילולא ביום ל"ג בעומר, ופוק חזי מאי עמא דבר.

ואציין כאן דהנה בגמ' מסכת סוכה (מה ע"ב) איתא: ואמר רבי חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואילמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. ופרש"י ד"ה לפטור: בזכותי אני סובל כל עוונותיהם ופותרן מן הדין.

וידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך") שלח לי בענין זה צילום מספר "תגלחת מצוה ועניני ל"ג בעומר" להרה"ג שמעון גוטמן שליט"א (בני ברק תשס"ב) ובעמ' ל"ה פרק ד' אות ה' כתב וז"ל: יש נוהגים שגם בשאר ימות השנה כשעושין חלאקה מוליכין למירון. עכ"ל.

ובהערות שם אות ד' כתב וז"ל: שמעתי מחכם אחד מקור למה שנוהגים ללכת בשאר ימות השנה למירון ע"פ מה דאיתא בגמ' (מעילה דף יז ע"א) שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת, ושלא ימולו את בניהם, ויבעלו נדות. הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי, הלך וישב עמהם, אמר להם: מי שיש לו אויב יעני או יעשיר, אמרו לו: יעני אמר להם: א"כ, לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו, אמרו טבית אמר, ליבטיל, ובטלוה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא, אמרו לו יכחיש, אמר להם: א"כ, ימולו את בניהם לשמונה ויכחישו, אמרו טבית אמר, ובטלוה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט, אמרו לו יתמעט, א"כ לא יבעלו נדות, אמרו טבית אמר, ובטלוה. הכירו בו שהוא יהודי והחזירו. אמרו מי ילך ויבטל הגזרות ילך רשב"י שהוא מלומד בנסים, ואחריו מי ילך ר"א בר ר' יוסי. אמר להם רבי יוסי ואילו היה אבא חלפתא קיים, יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה, אמר להם ר' שמעון אילו היה יוחאי אבא קיים יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה, אמר להו רבי יוסי אנא אזלין דלמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא, קביל עליה דלא ליענשיה אפילו הכי ענשיה, כשהיו מהלכין בדרך נשאלה שאלה זו בפניהם מנין לדם השרץ שהוא טמא עקם פיו ר' אלעזר בר רבי יוסי ואמר (ויקרא יא, כט) וזה לכם הטמא אמר ליה ר' שמעון מעקימת שפתיך ניכר שתלמיד חכם אתה אל יחזור הבן אצל אביו. יצא לקראתו בן תמליון רצונכם אבוא עמכם בכה ר' שמעון ואמר מה שפחה של בית אבא נזדמן לה מלאך שלש פעמים ואני לא פעם אחת יבא הנס מכל מקום, קדים הוא על בברתיה דקיסר כי מטא התם אמר בן תמליון צא בן תמליון צא וכיון דקרו ליה נפק אזל. אמר להון שאילו כל מה דאית לכון למישאל ועיילינהו לגנזיה לשקול כל דבעו, אשכחו ההוא איגרא שקלוה וקרעוה, והיינו דאמר רבי אלעזר בר רבי יוסי אני ראיתיה בעיר [רומי] והו עליה כמה טיפי דמים, עכ"ל הגמ'. וחזינן מהכא שר' שמעון שהלך בצורה יהודית נעשה לו נס, וביטל הגזירה.

ובקונטרס ובשנה הרביעית להגר"מ גרוס שליט"א ציין מקור לנוהגין ללכת גם בשאר ימות השנה מהא שכתב בשו"ת אפרקסתא דעניא לבקש על הבן בזכות התנא הקדוש כי מצינו (מכות יז ע"ב) שאמר רבא דילידא אימיה כרבי שמעון תוליד. ופרש"י כל שאמו יולדת תבקש רחמים, יהיה רצון שיהא כר' שמעון וכו'.

ראה בטעמי המנהגים (עמ' רס"ג בהערה) בענין ראינו שהרבה חשוכי בנים ל"ע נדרו שיעשו את התגלחת הראשונה של הילד במירון ונושעו בזכות התנא רשב"י, כדי לקיים את הנדר אנשים נוסעים למירון ביום התגלחת גם בשאר ימות השנה. הוי אומר חשיבות התגלחת במירון דבר גדול ויש בו סודות גדולים, ומזה נתפשט המנהג לעשות החלאקה דוקא במירון בשאר ימות השנה גם אלו שלא נדרו.

ונראה דאפש"ל עוד בדרך צחות עפ"י מה דאיתא בשיר השירים רבה (פרשה א' פסקא ל') וז"ל המדרש: ד"א נגילה ונשמחה בך תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל. אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה, הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא, אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו. ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו, ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו הוי נגילה ונשמחה בך. למטרונה שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדינת הים ובאו ואמרו לה באו בניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותי, כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה בנותי, אמרו לה בא המלך בעליך אמרה האי חדותא שלימה חדו על חדו. כך לעתיד לבא באין הנביאים ואומרים לירושלים (ישעיהו ט, ד) "בניך מרחוק יבואו" והיא אומרת להם מה איכפת לי (שם), ובנותיך על צד תאמנה אמרה מה איכפת לי, כיון שאמרו לה (זכריה ט, ט) "הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע" אמרה הא חדותא שלימה דכתיב (שם) "גילי מאד בת ציון" וכתיב (שם ב, יד) "רני ושמחי

בת ציון" באותה שעה היא אומרת (ישעיהו סא, י) "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי". עכ"ל המדרש.

וכתב הריא"ז מרגליות בספר מדות דרשב"י, דרשב"י רצה להמשיך עליהם פקודת ישועה ורחמים עליונים ממזלין עילאין, דתמן הוא מקור השמחה וחדוה, ולכן ודאי ציווה רשב"י לעשות מאכל ומשתה ושמחה לת"ח ולעניינים וכו' ולמה רשב"י לא התפלל עליהם מקודם, אפשר דרשב"י רצה להמשיך להם הישועה מתוך שמחה של מצוה וכו', ע"כ. וא"כ אפשר לומר הכא שיש לעשות מצות התגלחת בשמחה ומאכל ומשתה הוא בודאי מסוגל לעשות שם אצל רשב"י ולבקש על קברו בזכותו כל דבר ישועה ורחמים ולבקש על הנער שיהיה גדול בתורה ומעשים טובים כמו שחזינן במדרש שפעל לעקרה מתוך שמחה וכו'. עכ"ל. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

לסיכום: יש ענין גדול לעשות תגלחת על ציון התנא הקדוש רשב"י אף בשאר ימות השנה.

טעם נוסף לתספורת קטן בגיל ג' שנים

מלבד הטעמים שהבאנו בס"ד לעיל לתספורת הילד בגיל ג' שנים, מצאתי בס"ד עוד טעם לשב"ח בספר "אור ישראל" (ח"א) להרה"צ יצחק גינזבורג שליט"א, ושם בנה טעמו על פי דברי המדרש שבן שלוש הכיר אברהם את בוראו, וז"ל: לאותה היכרות עם ה' של גיל שלוש, נעשה זכר במנהג ישראל לספר שערות הילד בהיותו בן שלוש ולהשאיר את הפיאות (חלאקה). בכתבי האריז"ל (עץ חיים שער י"ג, פרק יא), מבואר שהפיאות מכוונות כנגד שני שמות הוי"ה המקדימים את י"ג מידות הרחמים, ש'פסיק טעמא' ביניהם. נראה לומר שעיקר הכרת ה' צריכה להיות מושרשת כטבע ראשוני ו"ילדותי" בנפש הילד, היא הידיעה שאותו 'פסיק טעמא' אינו כפשוטו- ואינו מפסיק באמת. כי לדברי חז"ל משמעות שני השמות היא: "הוי"ה, הוי"ה- "אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה". ובאמת אין כאן רק דברי נחמה לחוטא ששב בתשובה, אלא יסוד להבנת יחסי כל אדם עם ה' יתברך. ההבנה שהוי"ה מאיר הן לצדיק והן לשב באור פניו, מביאה להתקשר לעצמות ומהות ה' יתברך, ולא להישאר קשורים לגילוי הנהגתו החיצונית בלבד. עכ"ל.

וא"כ לפי כל זה הטעם לתגלחת הקטן בגיל שלוש ולעשיית פאות הראש הוא זכר למה שאברהם הכיר את בוראו בגיל שלוש, ומשרישים אצל הילד בן השלוש בעשיית הפיאות בגיל שלוש שב' ההוי"ת קודם שיחטא ולאחר שיחטא הוא לרמז שאין אצל ה' ח"ו ענין של הפסק אלא הוא הוי"ה קודם שחטא והוא הוי"ה לאחר שחטא, וכל זה להשריש בילד כבר מקטנותו.

טעם נוסף מדוע עושים חלאקה באתרא קדישא מירון

והנה ידוע ששערות ראשו של אדם הם דינים¹, והנה כאשר רוצים לעשות תספורת לילד תספורת הראשונה, יש לעשות אותה אצל מי שאמר על עצמו שיכול לפטור את העולם מן הדין, והיינו אצל רשב"י ואצל בנו רבי אלעזר, שאצלם יורידו את הדינים היינו את שערות ראשו של הילד. ע"כ.

האם יש עדיפות לעשות חלאקה אצל ציון הרשב"י או

אצל צדיק אשר חי עמנו

נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א (ברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס) היכן יש לעשות את התגלחת הראשונה האם יש עדיפות לעשות אצל קבר צדיק ובפרט אצל הרשב"י או יש לעשותה אצל צדיק החי עמנו. ומצאתי בס"ד כמה וכמה דעות בזה ואביאם אחד לאחד בס"ד.

ג. א"ה ריחמ"א: ועיין לדוגמא שער הכוונות דרושי ברכות השחר, הקדמה אחת קטנה שכתב ז"ל: ונבאר תחילה דרך כללות ענין ב' הברכות הראשונות של יפנה ויטול ידיו וזה ענינים דע כי שתי המעשים האלו הם בסוד תיקון עולם העשייה וזה ענינים יפנה ויעשה צרכיו הכוונה בזה הוא דע יש באדם העליון ב' בחינות שערות אם שערות הראש ואם שערות דיקנא והנה שערות הזקן דז"א הם תקיפין ודינין קשים מאוד שהיותם משתלשלים ויורדין למטה נעשה מהם המותרות שהם סוד הקליפות ואמנם שערות דיקנא דאריך אנפין הם רחמים יען כי הם לבנים ולכן הם כופין את הדינין אבל בז"א הם שערות חזקים מאד יען כי הם שחורים והם דינין תקיפין וזהו הטעם כי בנוקבא דזעיר אנפין לא יש בה בחינת זקן לפי שדינין שבדיקנא הם חזקים מאד ואם הנקבה שהיא האחרונה שבכולן הסמוכה אל הקליפות היתה לה זקן היה אל החיצונים אחיזה גדולה בה והיו הדינין מתרבים לאין קץ. והנה מסוף הדיקנא יצא ממותרות בחי' הקליפות ומקום יציאת המותר הזה הוא נקב האחור העומד בין נצח והוד תרי ירכין בבחינה החיצונית שבהם בסוף אדם דעשיה אשר שם סמוך לו הוא מקום הקליפות וזהו סוד יפנה. אבל שערות הראש אינם כ"כ קשים ולכן הם נמצאים גם בראש הנקבה ועל כן אין נמשכים מותרות קליפה כמו אותם שבזקן. ואמנם יוצאים מהם מותרות דינין תקיפין מאד אבל לא קליפות ועיקר מוצאם הוא דרך היסוד אשר שם הוא המעבר הב' הדוחה מותרות המים דרך פנים ולא דרך אחור. ואלו הב' מיני מוצאות הם גדולים וקטנים אשר באדם העליון דעשיה. והרי ביארנו ענין יפנה האדם בבקר וכל זה הוא בעשיה כנוצר בזוהר פרשת במדבר כי כנגד זה הוא תיקון סדר הקרבנות שאנו אומרים בתפלה ונודע שהם בעשיה וגם זה יתבאר אצלנו לקמן היטב מאד ע"ש.

א. תחילה וראש נביא את דברי שער הכוונות דרושי פסח דרוש י"ב שכתב וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם, אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנז' הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת תשכון נחם ה' אלקינו את אבלי ציון כו', וגם בהיותו שם אמר נחם כו', ואחר שגמר העמידה א"ל מוז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר נחם ביום שמחתינו, והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן א' וקבל עליו תנחומין, וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנז'. ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר. עכ"ל.

הרי לנו מדברי שער הכוונות שמנהג תגלחת הראש אצל ציון הרשב"י היה בתחילה מנהג ידוע שנהגו בו. עוד נראה מלשונו שמנהג זה היה ידוע עוד קודם זמן האר"י זצוק"ל. עוד נראה מלשונו שיש לעשות את התגלחת הראשונה במירון אצל הרשב"י, ויש לעשות בתחילה את התגלחת אצל קבר צדיק דוקא, שהרי ודאי היו כמה וכמה צדיקים גדולים בתקופת האר"י ז"ל וזיע"א, ולא כתב איזכור על ענין זה שעשו אצל איזה צדיק חי. אולם ודאי שאין זה ראייה גמורה שלא יעשה אצל צדיק חי אלא דוקא אצל קבר צדיק דיתכן שיהיו עם האר"י ז"ל כמה וכמה צדיקים שכיבד אותם תחילה בתגלחת בנו. אך מה שלומדים אנו כמעט בודאות מכל דברי שער הכוונות שטרח רבנו האר"י ז"ל להגיע לקבר רשב"י תחילה וראש. ומנהג ידוע היה להגיע תחילה לציון הרשב"י.

וכן מצאתי שכתב בקונטרס "החלאקה" (פרק ב' אות א' עמ' 22) להרה"ג יגאל עזרא שליט"א וז"ל: רבים נוהגים לערוך לבניהם את התספורת הראשונה במירון אצל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ביום פטירתו ל"ג בעומר. וגם במשך ימות השנה וכו'. עכ"ל. ובעיונים שם (אות א' עמ' 23) ציין לדברי ספר נטעי

גבריא אל (הלכות פסח ח"ג עמ' שיב), והביא מספר שערי ירושלים (שער ט') עדות על הנעשה שם: ובבוקר אחר התפילה מגלח כל איש את בניו הקטנים בשעה הראשונה כי כן המנהג בארץ הקודש שבתגלחת הראשונה מכל זכר תהיה על קבר איזה צדיק במשתה ושמחה ומחלק לקח ויין נשפך כמים ומוליכין את הנער המתגלח בראשונה לקבר רבי יוחנן הסנדלר בתוף ומחול בשירי זמרה ואחרי כן שבים לחצר הרשב"י ומגלחין אותו אצל פתח בית המדרש. ע"כ.

עוד תיאור על העליה למירון הביא מספר "הלולא דרשב"י" לרבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל: כיתות כיתות מרקדין ומטפחין בילדים הקטנים המרכיבים אותם על כתפיהם ומגלחים להם שם תגלחת ראשונה ומחלקין יין וי"ש ומזונות ואומרים לחיים זה אל זה ומברכין זה לזה. וההמונים קוראים האלה חתנים דרשב"י. עכ"ל.

הרי לנו מכל הנ"ל שהמנהג לעשות את התגלחת הראשונה לנער על איזה קבר צדיק ובפרט אצל רשב"י, ושמנהג ארץ ישראל לעשות את התגלחת ביום ל"ג בעומר וכן במשך כל ימות השנה, וע"כ ודאי שיש עדיפות לעשות את התגלחת הראשונה באתרא קדישא מירון אצל התנא קדישא רשב"י זצוק"ל וזיע"א.

ב. בספר "נטעי גבריא אל" (חלק "תגלחת הילדים הולכתם לחדר וסעודת החומש" פרק ז' אות ב' עמ' מז - מח) כתב וז"ל: נוהגים ללכת עם הילד שמלאו לו שלוש שנים, אל רבנים וצדיקים ואנשים חשובים, שהם יתחילו בגזיזת שערות הילד. עכ"ל.

ובהערות אות ב' כתב וז"ל: כ"כ בליקוטי דיבורים (ח"ג דף תפ"א), שהבעש"ט חינך את הילד בעל התניא בפיאות הראש, וכ"כ בספר השיחות (עמ' מ) שהתניא סידר את התספורת הראשונה של הנכד בעל צ"צ להניח לו פיאות הראש, וברכו בהנחת ידיו הקדושות על ראשו. ובחינם מתרעמים איזה ממחברי זמננו שזה מנהג בורות, והלא הבעש"ט נהג כן, ומי יבוא אחרי המלך. וכ"כ בספר קורות העיתים (עמ' צ') ומתחיל החכם לגזוז קצת. והמלעיג לועג על מנהג ישראל. וכן שמעתי מעשה כשעשה כ"ק הגה"ק מהר"א מבלעזא זי"ע תגלחת לכ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א בבית מדרשו בתל אביב, כיבד את הרה"ק רבי איצקל מפשעווארסק זצ"ל לגזוז איזה שערות. עכ"ל.

ובפרק יד אות ד' כתב: נוהגים שהאב הולך עם בנו בזמן שעושים לו פיאות, לקבל ברכתם של צדיקים. ע"כ.

ובהערות אות ז' כתב וז"ל: כ"כ בליקוטי דיבורים (ה"ג עמוד תפ"ב) כשמלאו לאדמו"ר הזקן שלש שנים לקחו אותו להבעש"ט לחנך אותו בפיאות הראש ולברכו, וכן הגה"ק בעל צמח צדק הניחו לו זקיננו בעל התניא פיאות וברכו בהנחת ידיו על ראשו, וכ"כ בתולדות רבינו (סימן יז), שקודם התגלחת של המנח"א ממונקאטש נסעה אמו עם הילד לצאנז לקבל ברכת הד"ח. ומנהג ירושלים להוליך ילדי החלאקה יחדיו ברוב עם בשירה ובזמרה לבית גדולי ישראל להתברך מהם. וכ"ק אדמו"ר מבויאן זצ"ל נהג לאחל להילד בשעת התספורת, שבזכות חיתוך שערותיו לא יצטרך כל ימיו לעבור ניתוח ח"ו. עכ"ל.

ועיין בקונטרס "החלאקה" (עמ' 30-31 אות ו') שכתב וז"ל: נוהגים לתת לאדם גדול ות"ח להתחיל לגזוז מן השערות ויקדים כהן ואחריו לוי וישראל, ואח"כ יאצילו מברכותיהם לילד ולאב ומכבדים גם לזקני הילד וזקנותיו והקרובים וכו'. עכ"ל.

ובהערות שם אות ו' לאחר שהביא את דברי ספר "נטעי גבריאל" הנז"ל כתב: ובספר הקטן והלכותיו (פכ"ג הערה י"ב) כתב בשם ילקוט תספורת, לוח ירושלים שנת תרמ"ב, שהביא מנהג שמזמינים כל הקרובים ומכבדים כל אחד מהנאספים לספר איזה שערות ויש שהולכים לת"ח ולצדיקים שהם יגלחו או יתחילו בגילוח שזה מסייע לקדושת הילד שיהא לבו כלי מוכשר לקבל טהרה, וכן מובא בנטעי גבריאל (שם עמ' שכט) וכן בקונטרס ובשנה הרביעית (עמ' כג) שביאר הענין דקודם יתחיל החכם (ואח"כ האב) משום דפעולת ת"ח בעלי תורה בדבר שהוא תחילת חינוכו משריש בו תורה ויראת שמים ומכשיר לבו לטהרה ומוחו לתורה. והעיר שם דיש להקפיד שלא ילך לגדולי ישראל בעת לימודם אלא בזמן שמיועד לקבלת אנשים. עכ"ל.

בספר שבח הברית (ברוקלין ניו יורק, ח"ג עמ' 122 אות ה') להרה"ג שמואל הלוי הורוויץ שליט"א כתב וז"ל: נהגו להוליך את הילד אל האדמו"ר במלאת לו שלש שנים לברכו שיגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים. והיו בודדים

ד. א"ה ריחמ"א: ונראה לענ"ד בס"ד הטעם שברך כן בעת גזיזת שערות הראש בתגלחת הראשונה, דהנה ידוע שהשערות מרמזים לדינים, וע"כ בעת שגוזזים את השערות ומקיימים מצוה מדאורייתא בהנחת שערות הראש יכול לבקש ע"י זכות מצוה זו להסיר מעל הקטן את כל הדינים שעתידיים להגיע אליו ח"ו בהמשך חייו וע"כ ביקש זאת שלא יצטרך חס ושלום לשוב פעם שיחתכו בגופו חוץ מפעם זו שעושה תגלחת לשערות ראשו. כנלע"ד.

שכבדו את האדמו"ר להתחיל בגזיזת השערות. עכ"ל (ובהערות ציין למה שמובא לעיל משם לקוטי דיבורים וכו'). ועפ"י כל הנ"ל נראה שיש לתת תחילה לגזוז את שערות הקטן, לתלמיד חכם וירא שמים.

ולענ"ד נראה עיקר ושכן מעשה רב של רבנו האר"י זצוק"ל וזיע"א, דיש לעשות את התגלחת הראשונה, באתרא קדישא מירון אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, ובפרט כשיש אפשרות לעשות, והיותר טוב אם יוכל שבאתרא קדישא מירון יגזוז בראשונה תלמיד חכם וירא שמים וע"י כן יהיה על הצד הכי טוב.

וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

לסיכום:

א. יש שנהגו לעשות את גזיזת השערות הראשונה של הקטן בקבר של צדיק ובפרט בקבר של רשב"י זיע"א, והמנהג לעשותו ביום ל"ג בעומר וכן בשאר ימות השנה, וכבר הארכנו בזה במקום אחר.

ב. אם יוכל על הצד היותר טוב שיתן לת"ח לעשות את הגזיזה הראשונה במירון.

ג. ואם יש באפשרותו יתן תחילה לכהן תלמיד חכם לגזוז השערות, ולאחר מכן ללוי תלמיד חכם, ולאחר מכן לישראל תלמיד חכם, ואח"כ לשאר קרוביו.

ד. גם על האב לעשות את הגזיזה לבנו מדין חינוך במצוות של מצות פאות הראש.

ה. יש שנהגו לעשות את הגזיזה הראשונה אצל תלמידי חכמים וצדיקים, ויש סימוכין לזה מכמה מקומות. וטוב מאוד שיקח האב את בנו לצדיקים שיברכו אותו, שיהיה מוכשר לתורה ויראת שמים וחסידות.

מהיכן יש להתחיל לגזוז השערות בעשיית החלאקה

עלה על דעתי לשאול, בענין מנהג החלאקה שנוהגים לספר את הילדים בני שלוש שנים, האם יש עדיפות מסוימת היכן להתחיל לגזור את השערות, האם סמוך למקום הפאות כדי לחנכו במצות הפאות, או שיש לגזור תחילה את השערות של אחורי הראש הסמוכות לעורף, והוא עפ"י דברי השו"ע (יו"ד סימן קע"ח סעיף א') וז"ל: אין הולכים בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם) וכו', ולא

יגדיל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע (מלאחריו), וכו'. עכ"ל. ועיין בט"ז ס"ק א' וב', ובש"ך ס"ק א', ובאר היטב ס"ק א' מה שכתבו בזה. ע"ש. והיינו לחנכו שלא ילך בחקות הגויים. או שיגלח תחילה את שערות ראשו במקום שקורין בלורית היום והוא מקום הנחת התפילין של ראש, והוא כדי לחנכו שלא ידמה את עצמו לכל מיני דברים של מודרנים, ר"ל. ע"כ.

ושלחתי שאלה זו לידיד נפשי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך"), והשיב לי וז"ל: לענ"ד יתחיל מאיזה צד שפגע בראשונה, משום אין מעבירין על המצוות, ודו"ק. ע"כ.

ובמ"ה למטמונים תש"ע, שלח לי מכתב נוסף בזה, וכתב: הנני בקצירת האומר על מה ששאלתם אותי פעם האיך סדר החלאקה אצל כ"ק האדמו"ר משומרי אמונים (שליט"א) [זצ"ל]. והנה השנה בל"ג בעומר בדקתי היטב האיך גוזז לילדים, וראיתי שגוזז תחילה במקום התפילין, ואח"כ לצד ימין, ליד הפיאה הימנית, ואח"כ לצד שמאל, ליד הפיאה השמאלית, ואח"כ גוזז מאחורי הראש. ע"כ מה שראיתי. ויעוין בספר "לעבדך באמת" (עמ' תקל-תקלא), על הרה"ק ממכונובקא זצוק"ל (רבי אברהם יהושע העשיל טווערסקי) שכתב וז"ל: כשהביאו לפניו ילדים שיגזזו שערות ראשם בפעם הראשונה נהג לגזוז במקום המוח. לאחר מכן נטל את ידיו והיה אומר: "שערות הם דינים. השי"ת יעזור שילכו הדינים וישרו הרחמים.

אחד הרבנים ממקורביו כותב ברשימותיו: "שמעתי מרבנו זצ"ל שבסקווירא נהגו לעשות פאות לילדים בעת שמלאו להם שנתיים ימים. והקפידו שגם קטנים מאד ילכו בכיסוי הראש. אמנם ללמוד לא התחילו עד אשר נעשה בן שלש. עכ"ל.

ובקובץ "זרע יעקב" דחסידי סקווירא (גליון כח, עמ' רמג אות כ') כתב, וז"ל: יש כמה מנהגים מאיזה מקום בראש להתחיל הגזיזה, יש הנוהגים להתחיל ממקום התפילין, וכן מנהג רבוה"ק, ויש הנוהגים מצד ימין אצל המקום שמשאירים הפאות, ויש הנוהגים להתחיל מאמצע הראש. עכ"ל.

ה. א"ה ריחמ"א: ובקובץ "זרע יעקב" דחסידי סקווירא (גליון כח, עמ' רלט אות ט' הערה לב) הביא משם שו"ת דברי יציב (חלק יו"ד סימן קל"ג) וז"ל: נ"ל להוסיף דעם גילוח השער השער אנו מחנכין אותו שלא ילך בחקות הגויים המגדלים בלורית (עיין שו"ע יו"ד סימן קעח ס"א) וכו'. עכ"ל.

וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

האם יש ענין לגלח את כל שערות ראשו של ילד החלאקה בציון הרשב"י או שמספיק רק מעט משערות ראשו

נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך") האם כשעושים את התגלחת הראשונה לילד שהגיע לגיל שלוש שנים, האם יש ענין לעשות את כל התספורת בציון קבר רשב"י במירון, או שהענין עצמו הוא לעשות רק את החלאקה היינו גזיזת השערות מעט בציון ואת שאר כל התספורת יכול לעשות לאחר מכן בביתו ואין ענין לעשות את שאר התספורת בציון הרשב"י.

והנה המקור לתספורת הוא ממה שמובא בשער הכוונות (שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש י"ב פ"ז ע"א וע"ב) ושם כתוב, וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותי' ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו' של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. עכ"ל.

והנה לפי הנ"ל יש להוכיח מעט שיש ענין לעשות את כל התספורת בציון הרשב"י, שהרי כתב "שהוליך את בנו הקטן עם כל אנשי ביתו ושם גלחו את ראשו כמנהג הידוע" וכו'. והיינו שיש ענין לגלח את כל שערות הראש בציון הרשב"י, ועוד שעיקר עשיית החלאקה הוא בשביל מצות "פאות הראש" וזה נעשה ע"י גילוח כל הראש, וע"כ לכאורה יש ענין לעשות את כל התספורת בציון רשב"י ולא רק את גזיזת השערות מעט. ואם כי אין מכאן ראייה גמורה דיתכן שמה שהאר"י ז"ל גילח את ראשו מטעם שהיה גר במצרים ולא יכל להמתין עם גילוח הראש עד שיגיע למצרים על כן גילח את ראשו כבר במירון בציון הרשב"י. אולם אם נהג כן אולי היה לו ענין לעשות את כל התגלחת בציון הרשב"י.

באיזה גיל יעשו את החלאקה

כמו שכתבנו פעמים מספר שהמנהג לגלח ולעשות חלאקה הוא עפ"י דברי "שער הכוונות" הנ"ל, ומשמע משער הכוונות שהוא מנהג ידוע כבר ונהגו אותו לפני כן, אולם כפי שתראה כל עין אין מוזכר בדבריו שצריך להיות דוקא בגיל ג' שנים שהרי כאן כתוב "שהולך בנו הקטן", וא"כ אפשר לומר שהיה קטן יותר מבן שלוש שנים. וא"כ לפ"ז אין הכרח לגלח דוקא בגיל שלוש אלא אפשר לפני כן וכמו שנהגו יהודי מרוקו בדבדו עיר הכהנים לגלח בגיל תשעה חודשים או שנה. ואמרתי לעצמי שאולי אפשר לדייק ממה שכתוב "שהולך בנו הקטן" ועיין משנה חגיגה פרק א' משנה א'. ע"כ. ולעיל עמ' כ"א הובא שיש שנהגו לגזוז בגיל שנתיים עי"ש.

חלאקה בחול המועד

בגיליון "שבת אחים" (בית שאן גליון מס' 905) נשאל הרה"ג אברהם יוסף שליט"א (רב העיר חולון וחבר מועצת הרה"ר) האם מותר לעשות חלאקה בחול המועד לילד חלאקה כשהגיע לגיל שלוש?

והשיב: מדין אין מערבין שמחה בשמחה מותר, כיון ששמחה זו אינה בהלכה. ומדין תספורת, ראוי לעכב את מעשה התספורת הסופי עד לאחר החג, כיון שבחלאקה מורידים רק כמה תלתלים אין זה כתספורת ומותר. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ועיין מה שכתב להעיר על דבריו הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

שו"ת מהגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א על עניני חלאקה מתוך הספר "דרך שיחה" ב"כ

האם יש מקור לספר שערות קטן דוקא במלאות ג' שנים

בספר "דרך שיחה" (ח"א עמ' שע"ג) להגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א, נשאל: אם יש מקור לזה לספר שערות קטן דוקא במלאות לו ג' שנים? **והשיב:** הוא מנהג ירושלים על פי מה שכתוב במדרש תנחומא על הפסוק ג' שנים ערלים, שקאי על קטן אחר ג' שנים ילמדוהו תורה, אבל לא כתוב לענין תספורת, אבל משם מקורם, אבל זה רק לענין שלפני ג' שנים לא, אבל אין ענין במלאות ג' שנים דוקא ואפשר גם אחר כך.

א"ה ריחמ"א: עיין לקמן מה שהבאנו משם שו"ת "מילי דחסידותא" שכתב שעדיף לעשות ביום ההולדת או לכה"פ בשבוע של יום ההולדת. ע"ש.

האם מותר להסתפר קודם ג' שנים

שאלוני אם מותר להסתפר קודם ג', ואמרת מגמרא מועד קטן (יד ע"א) "קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה". ומפורש שמותר.

(חלק א' עמ' שעג)

א"ה ריחמ"א: וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

כשנעשה בן ג' ביום שבת

שאלה: נעשה הילד בן ג' ביום ש"ק, מתי לעשות לו הפיאות, אם בערב שבת או ביום א'.
תשובה: לאחר שנעשה בן ג'.

(חלק ב' עמ' רסה)

א"ה ריחמ"א: וצ"ע מדוע כתב כאן שצריך להמתין עד ג' שנים בדיוק והרי לעיל כתבנו שנשאל אם מותר להסתפר קודם ג'. והשיב: מגמרא מועד קטן (יד ע"א) ש"קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה". ומפורש שמותר. ע"כ. וא"כ יוצא שמותר לגלח קודם ג'

שנים וא"כ מדוע לא יגלחו ביום ו', ונראה שכוונתו שאם לדין מותר קודם ג' שנים, ואם רוצים לנהוג כפי המנהג אין לגלח קודם ג' שנים אלא רק לאחר ג' שנים וכמו שמובא בשמו בספר דרך שיחה (ח"א עמ' שע"ג) לגבי המנהג. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

נטילת ידיים לאחר ה"חלאקה"

מו"ר שליט"א עשה חלאקה לילד, ואמר שיש להוכיח שאין צריך נטילת ידיים אחר כך, ממה שאמרו בפסחים (קיב ע"א) הלשון "שקיל מזייה", ואם מיירי גם בשערות של אחרים היה צ"ל "מזיא" עם אל"ף, ומדאמרו עם ה"א משמע שהיו שערות שלו.

(חלק ב' עמ' רסה)

א"ה ריחמ"א: ועיין לעיל שהבאנו מספר "לעבדך באמת" (עמ' תקל-תקלא) את מנהגו של הרה"ק אברהם יהושע העשיל טווערסקי ממכנובוקא זצ"ל: כשהביאו לפניו ילדים שיגזזו שערות ראשם בפעם הראשונה (חלאקה) נהג לגזוז במקום המוח. "לאחר מכן נטל את ידיו וכו'. ע"כ. הרי לנו דהיה הרה"ק ממכנובוקא ז"ע נוטל את ידיו לאחר שגזז את שערות ראשם של ילדי החלאקה, ונראה בס"ד שנטל את ידיו לא בגלל עצם התספורת שצריך ליטול את ידיו, דרך הנוטל את שערותיו צריך ליטול את ידיו, אלא הטעם שנטל את ידיו הוא עפ"י המובא בשו"ע (או"ח סימן ד' סעיף כא) וז"ל: צריך ליזהר בתפלה (ובמשנ"ב סקמ"ט כתב וה"ה בשעה שהוא עוסק בתורה) או באכילה שלא ליגע בשוק וירך ובמקומות המכוסים באדם לפי שיש שם מלמולי זיעה (מלמולי זיעה פירוש זוהמא כעין שעורים קטנים), וכן שלא לחכך בראשו, וכו'. עכ"ל. והנה כנראה חשש הרה"ק הנ"ל דבעת שגזז את שערות ילדי החלאקה חכך בשערות ראשם וא"כ צריך הוא נטילה שיהיו ידיו נקיות שעוסק בתורה. (ונראה פשוט שגם מי שמחכך בשערות ראשם של אחרים יהיה חייב נטילה שהוא משום זוהמא שיש בראש של חברו). וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

שו"ת מרבי חיים הכהן שליט"א "החלבן" על עניני חלאקה מתוך שו"ת "מילי דחסידותא"

לגלח קטן שעשה חלאקה כבר ביום ל"ג בעומר

שאלה: קטן שעשה חלאקה ביום הולדתו כמה חודשים לפני ל"ג בעומר, האם יכול להסתפר שנית בל"ג בעומר עם כל הנערים, או עדיף להמתין עד ערב שבועות, כמו הגדולים שלפי האריז"ל לא מסתפרים עד ערב שבועות?
תשובה: קטנים יכולים לגלח בל"ג בעומר בהילולא (משא"כ הגדולים).
(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שנ"ד אות ר"מ)

האם ניתן לעשות לפני ג' שנים את סדר ההולכה ל"חדר"

שאלה: כששולחים ילד ל"חדר" לפני גיל ג', מתי יעשו סדר ההולכה בכיסוי עיניו וליקוק האותיות בדבש כו'.
תשובה: עדיף לעשות ביום ששולחים אותו לחדר.
(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שע"ו אות שצ"א)

עדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת

עדיף לעשות החלאקה ביום ההולדת או עכ"פ בשבוע של יום ההולדת, ולא בל"ג בעומר או ער"ה וכיו"ב (שנוסע בלא"ה לשם), אמנם יכול לגלחו שנית בל"ג בעומר עם כל הילדים.
(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שע"ו אות שצ"ב)

באיזה קבר של צדיק המנהג לעשות את החלאקה

שאלה: האם התגלחת ראוי לעשות דוקא אצל רשב"י או אצל כל קברי הצדיקים.
תשובה: המנהג אצל הרשב"י, ובפרט אם עושה בל"ג בעומר, ואם קשה להגיע לשם, עושים אצל שמעון הצדיק, אבל במקומות אחרים (כמו דוד הע"ה וכיו"ב) לא שמענו. (ואם קשה לו להגיע לשמעון הצדיק, ויותר קל להגיע לשמואל הנביא, יכול לעשות שם).
עכ"ל.

(אוסרי לגפן ח"א עמ' תרע"ב אות קל"א)

א"ה ריחמ"א: וצ"ע האם יכול לעשות חלאקה אצל קבר צדיק שהוא שייך לנשמת רשב"י, כגון שהוא ניצוץ ממנו, וצ"ע.

האם יכול לעשות חלאקה בליל ל"ג בעומר

שאלה: חלאקה שעושים בל"ג בעומר, האם יש להמנע מלעשותה בלילה.
תשובה: לא.

(אוסרי לגפן חי"א עמ' תרע"ב אות קל"ב)

א"ה ריחמ"א: נ"ל שהספק משום שהלילה הוא דינים וע"כ אין לספר את שערות הראש בלילה שגם הם דינים, וכתב כאן הרב שאין חשש בזה ויכול לעשותה בלילה ואין להמנע מזה, ונ"ל הטעם א'. שאין טעם של דינים שייך בלילדים שאינם עדיין בני דעה. ב'. ועוד שכוחו דרשב"י בלילה הזה ממתק את כל הדינים.

להמתין עד יום ל"ג לילד שלא צמחו שערות הפיאות ביום הולדתו

שאלה: ילד שהגיע לגיל שלש בחורף ועדיין לא צמחו שערותיו (כמעט) במקום הפיאות, האם אפשר להמתין עם החלאקה עד ל"ג בעומר.
תשובה: כן.

(אוסרי לגפן חי"ב כרך ב' עמ' תקכ"ו אות ס"ח)

א"ה ריחמ"א: והנה הרב כתב לעיל שעדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת או בשבוע של יום ההולדת ולא להמתין עד ל"ג בעומר, ונראה לי שכאן טעמו שבכדי לקיים את מצוות הפיאות בהידור יכול לוותר על מעלה זו של חלאקה ביום ההולדת ולהמתין עד ל"ג בעומר.

השובתים במירון יכולים לעשות חלאקה במוצאי שבת

שאלה: כשעושים חלאקה במירון ושובתים שם, האם אפשר לגזור מעט מהשערות גם במוצאי שבת.
תשובה: כן. עכ"ל.

(אוסרי לגפן חי"ג כרך א' עמ' תקנ"ז אות רס"ב)

א"ה ריחמ"א: לא זכיתי להבין מה השאלה כאן ואשמח אם מי מהקוראים היקרים יפרש לי את השאלה.

מה לכוין בעת עשיית החלאקה

שאלה: האם יש כוונה מיוחדת בגזירת השיער בחלאקה, והאם יש ענין לכבד עוד אנשים לגזור.

תשובה: לכוין להמתיק הדינים, ולכוין שם מצמצצ"ת (גימטריא תע"ד) וכן שם

◆ קונטרס החאלקה ————— לה

א-ד-נ-י במילואו (גימטריא תע"ר עה"כ) ולמתק ב' הפאות (פא"ה בגימטריא אלה"ם) (כמו בערב שבועות) ואין ענין להרבות באנשים. עכ"ל.
(אוסרי לגפן חי"ג כרך ב' עמ' תק"ג אות ק"ה)

**ליקוט מנהגי בעלזא בתגלחת משו"ת "אגורה באהלך" ח"א
לחרה"ג יעקב יצחק ניימאן זצ"ל
אב"ד דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא מאנטריא**

בשו"ת "אגורה באהלך" (או"ח סימן פ"ו אות א'), כתב כמה מנהגי בעלזא בענין התגלחת ואמרתי ללקטם, ולהוסיף עליהם עוד כמה ענינים שהתחדשו לי בהם, וזה החלי:

זמן התגלחת

בענין זמן התגלחת לא היה מנהג קבוע בבעלזא, והיו שואלין את כ"ק מרן [מהר"א] זי"ע וקבע הזמן בערש"ק, פעמים הקדים לערש"ק לפני שנעשה ג' שנים [א"ה ריחמ"א: ועיין מה שהבאנו לעיל מאת הגר"ק שליט"א, והסקנו בדבריו שאיסור לגלח קודם ג' אין בזה איסור, אך אם רוצים לנהוג כפי המנהג יש לגלח דוקא לאחר ג', וא"כ בבעלזא שלא היה מנהג קבוע אין בזה חשש לגלח קודם ג', ובפרט שלפי המובא לעיל בענין מהיכן מתחילים לגלח הובא שממנהג חסידות סקווירא לגלח גם קודם ג' שנים בב' שנים] ופעמים איחר לערש"ק לאחר שנתמלאו לו ג' שנים, וכמה פעמים בימי החורף באם הילד נצטנן (פארקיל"ט) צוה שלא יעשו התגלחת עד שיבריא.

תגלחת בבין המצרים בין פסח לל"ג בעומר בין ל"ג בעומר לשבועות
ואם חל זמן התגלחת בימי בין המצרים או בין ל"ג בעומר לשבועות, אם שאלו בעוד עת צוה להקדים התגלחת, ואם איחרו לשאול דחה התגלחת עד לאחר כך [א"ה ריחמ"א: ונראה לי שהטעם שלגבי תגלחת בין ל"ג בעומר לשבועות היה מצוה להקדים אם הקדימו לשאול או לאחר אם איחרו לשאול, מטעם שחשש אולי למובא באר"י ז"ל שלא לגלח עד שבועות. וכמובן שביום

ל"ג בעומר אין חששה זוי אלא רק לאחר ל"ג בעומר נראה שסבר שאין לעשות כן, וצ"עין ואם חל הזמן בין פסח לל"ג בעומר, שמעתי מהחסיד ר' מרדכי וועבער שליט"א שזכה לשמש את כ"ק מרן זי"ע, שבסתמא דחה את הגילוח לל"ג בעומר, אולם אם חל ל"ג בעומר ביום ה"ה אז (אם שאלו בעוד מועד) הקדים הגילוח לערב פסח. כ"ז לגילוח, אבל הולכת התינוק לחדר עשו (בכל האופנים) דוקא ביום שנתמלאו לו ג' שנים (שחל אז בערש"ק).

תגלחת חלאקה בראש חודש

ראיתי שבר"ח מקפידין שלא לעשות התגלחת הזו (ראה מג"א ריש סימן ר"ס בשם צוואת ריה"ח שאין מגלחין בראש חודש)², אבל שמעתי מצדיקים שעשאוהו בליל ראש חודש בעת הצורך.

א"ה ריחמ"א: ונלמד מדבריו שלא חששו לגלח את השערות בלילה, למרות שלילה הוא זמן של דינים, וגם השערות הם דינים, ועוד נלמד מדבריו שאזהרת צוואת רבי יהודה החסיד היא דווקא לגלח את השערות ביום ראש חודש ולא בליל ראש חודש, וע"כ מי שלא נזהר שלא לגלח את שערות ראשו בלילה משום דינים, יכול לגלח את שערות ראשו בליל ראש חודש ואין בזה חשש של צוואת רבי יהודה החסיד, כנלע"ד.

עשיית תגלחת ביום ראשון

בטעם הדבר שכ"ק מרן זי"ע הקפיד שלא לעשות התגלחת ביום ראשון (כשלא אסתייעא מילתא לעשותו בערב שבת), מסתמא הוא כעין מה שמקפידין שלא לעשות מילה שלא בזמנו ביום ראשון, כי מבואר בגמ' (תענית כז ע"ב) שאנשי מעמד לא התענו ביום א' ואליבא דחד מ"ד הטעם הוא מפני הנשמה היתירה

1. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" (גליון כח) שהביא (בעמ' רמא הערה מג) משם שו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א) שעיקר איסור גזיזת השערות הוא מפני ששערות הם שורש הדינים, ובל"ג בעומר הוא יום המתקת הדינים, לכן גוזזים השערות בו ביום שרחמים גוברים. עכ"ל.

2. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל שהביא (בעמ' רמא הערה לט) וז"ל: עיין בשו"ת דברי יציב (חלק יו"ד סימן קלג) שהביא כמה טעמים שאסור לגלחם, א' משום אבילות ב' עפ"י קבלה דכל מ"ט יום אלו בבחינת קטנות וכו' (כמבואר בפע"ח שער כ"ב פ"ז ושער הכוונות ח"ב ענין ספירת העומר דרוש י"ב). אמנם למעשה דעתו נוטה להתיר בתינוק בן ג' שנים. יעו"ש ד.

3. שם הובא בהערה שני"ז, וז"ל: ראה בט"ז ומג"א ריש סימן ר"ס שאין להסתפר ביום חמישי.

4. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל שכתב (בעמ' רמא הערה לח) וז"ל: אמנם דעת המהר"ם מבריסק ושו"ת רבבות אפרים דשומר מצוה לא ידע דבר רע ומותר לגלח בר"ח. אמנם בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל סיים שמנהג חסידי סקווירא שלא לגלח בר"ח ע"פ הפוסקים שאוסרים (ועיין שצ"ח שם לספר שמירת הגוף והנפש שהביא הרבה פוסקים לאיסור).

לז ————— **קונטרס החאלקה** ◆

שהלכה לה במוצש"ק, ואז יש חולשא על האדם^א, וראה לעיל שכבר כתבתי דאם היה להילד איזה חולשא דחו את הגילוח.

שמעתי (כמדומה לי) מכ"ק מו"ר בעל ויחי יוסף זצ"ל, שמה דמצינו שהערוגת

הבושם זצ"ל החמיר מאד שלא לגלח לפני ג' שנים, אף שהיה חסיד נלהב לאדמו"רי בית בעלזא זי"ע ושם לא הקפידו בכך וכנ"ל, היינו טעמא כי אז לא היה מפורסם עדיין שבבעלזא לא דקדקו בג' שנים דווקא, (וחסידי סקווירא מגלחים כבר אחר ב' שנים^ב).

י. ובהערה שס"א כתב וז"ל: ז"ל הגמ' שם: תנו רבנן וכו' ואנשי מעמד מתכנסין לבית הכנסת ויושבין ארבע תעניות בשני בשבת בשלישי ברביעי ובחמישי וכו', באחד בשבת מאי טעמא לא, אמר רבי יוחנן מפני הנוצרים, רבי שמואל בר נחמני אמר לפי שהוא שלישי ליצירה, ריש לקיש אמר מפני נשמה יתירה, דאמר ריש לקיש נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת במוצאי שבת נוטלין אותה ממנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש.

יא. ובהערה שס"ב כתב וז"ל: ז"ל רש"י שם: נשמה יתירה – שנוטלין אותה ממנו והוי חלש.
יב. א"ה ריחמ"א: עיין בקובץ "זרע יעקב" (דחסידי סקווירא גליון כח (כא אדר תשס"ז) במה שכתב הרה"ג יעקב יוסף אדלער שליט"א (עמ' רמ אות יא) ובהערה לו כתב באות ב', וז"ל: כ"ק אד"ש רגיל לומר שאולי היה עוד טעם בהמנהג (כוונתו למה שמנהג חסידי סקווירא מגלחים בב' שנים), כיון שמרן זי"ע לא סבל תינוק גדול שיסתובב בבית בגילוי הראש, ועד שמגלחין אותו אינו מתיישב הכיפה כראוי לכך העדיף להקדים התגלחת.

ליקוטי תפילות לעת החלאקה^י

בקשה קודם התספורת הקטנים בני שלש שנים מספר "הודאה ובקשה" מנהגן של אנשי מעשה שלא לגלח שער הבנים הקטנים אלא במלאת להם ג' שנים ואז מגלחין שערם, לקיים בהם אז מצות חנוך של "לא תקיפו פאת ראשכם" שמניחים להם אז פאות.

רבונו של עולם, הננו מוכנים לקיים מנהגן של ישראל בניך, לגלוח את שער בננו בן השלש שנים, ולהניזו לו פאות, ולקיים בו מצות זנוך של "לא תקיפו פאת ראשכם". וכבר עבדיך זוכמי ישראל רמזו במדרש בכתוב "שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה", שכן בתינוק שלש שנים ערלים, שלא יכול להסיזו. ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש, שאביו מוזנכו לתורה. ויהי רצון שתזילת זנוך זה שאנו מוזנכים אותו כרצונך, יהיה לזוזת רוזו לפניך.

בקשה לאחר התספורת

מודים אנו לפניך בורא עולם: שזיכיתנו לקיים מצות זנוך בבננו, במצוה של "לא תקיפו פאת ראשכם". קודם לכן היה בננו זה בבזינת "שלש שנים יהיה לכם ערלים", יהי רצון שעתה יהיה בבזינת "ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה", לקיים כל מצוה ממצות הזנוך בזמנה כרצונך, ונראה הצלוחה בעמלנו זה, וכל בניך למודי ה'. ישראל אשר בך אתפאר. (ואם נמצאים על הציון יאמרו: וזכות הצדיק תעמוד לנו לזה) אמן.

והקהל יברכו את האב

יהי רצון שתזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמצוות ולמעשים טובים. ברוך הוא בורא עולם שעורנו מריש ועד נשלם. יהי שם הוי"ה מבורך בעתה ועד עולם. יעורנו על דבר כבוד שמו לעד, לעולם.

יג. הובא בספר אורות הרשב"י (ירושלים תשס"ב, עמ' ק"ד - ק"ה), וישר כח לידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. שהשאל לי ספר זה.

תפילה שאומרים לאחר התספורת על קבר צדיק

ואסיים כאן בתפילה שיש לאומרה אחרי התספורת אצל קבר צדיק
הובא בספר "נטעי גבריאל" (פרק יד אות ד', עמ' עב).

יהי רצון מלפניך ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים שבזכות כל
הצדיקים והזוסידים מיום שנברא העולם ועד סופו ובזכות תורתך
הקדושה והמצוה, ובזכות תורתך הקדושה ושמותיך הקדושים שבה
ובזכות מצוותך פאות הראש שציותנו בתורתך "לא תקיפו פאת
ראשכם" ובזכות הצדיק הקדוש הזה מורנו ורבנו עטרת ראשנו ר'
פב"פ, (ובעיה"ק מירון מוסיפים ובזכות התנא רשב"י וכו')^{יד}, וכמו שזכה הנער הזה
לפאות הראש כן יזכה לתורה ולזוהרה ולמעשים טובים, ויורה
הוראות בישראל בזויי אביו ובזויי אמו אמן נצוז סלה.

ואחרי כן אומרים מזמור "הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו"

בספר "נטעי גבריאל" (שם הערה י') כתב: מקור לתפלה זו מכת"י הנדפס בקובץ
ספונות ח"ו (ירושלים תשכ"ב) מימי תלמידי האריז"ל. וטעם אמירת מזמור זו
כנראה שהוא הודאה והלל להשי"ת שזכה לקיים מצוה זו. ותפלה זו יכולים
לאמרה גם הקרובים הנמצאים שם. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה מתפלה זו שהיא מימי תלמידי האריז"ל, שנהגו כבר אז

בימיו לעשות את החלאקה בקבר של צדיק, ויתכן להוכיח

מתפלה זו שיש עדיפות לעשות את התגלחת הראשונה על קבר צדיק.

יד. א"ה ריחמ"א: ועיין בספר נטעי גבריאל הנ"ל שכתב בהערות אות ט' וז"ל: ואם אין עושים התגלחת
על קברי צדיקים יש להשמיט תיבות אלו "שבזכות כל הצדיקים והחסידים מיום שנברא העולם ועד
סופו" וכן תיבות "ובזכות הצדיק הקדוש הזה מורנו ורבנו עטרת ראשנו". עכ"ל.

מכתבים על "קונטרס החלאקה"

הרה"ג מרדכי חיים שליט"א
עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים", ירושלים

בס"ד ח' אייר תשע"א

לכבוד

ידידי הנפלא החכם המופלא מהעיר עפולה,
הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
מח"ס "מרי"ח ניחוח"

שלום רב, וישע יקרב, לכבוד הרב, ולו ייטב ויערב.

שמחתי לראות עלים מהקונטרס הנחמד "מרי"ח ניחוח" על "עניני החלאקה" אשר שלח לנו כת"ר, ונכפלה השמחה בשומעי שלקראת ל"ג בעומר תשע"א הבעל"ט, מתכנן להעלותו על מזבח הדפוס להתענג בהם בני אדם אשר קרבת אלקים יחפצון, ולהגדיל תורה ולהאדירה. והיות וכת"ר ביקש ממני הדל לכתוב לו כמה הערות והארות על קונטרסו הנז', אף שאני טרוד מאד בלימודי ובכתבי הרבים, לעשות רצון צדיק חפצתי ואכתוב לו כמה גרגרים אשר זכתה עיני לראות בספרים הקדושים ולא אמנע טוב מבעליו. וזה החלי בעזר המשפיל ומרים החי וקיים לדור דורים.

א. בענין מה שדן אם יש ענין לעשות חלאקה בקבר רשב"י במירון שלא בל"ג בעומר:
הנה בשו"ת דברי יציב (ליקוטים והשמטות סימן צט) כתב בזה"ל: מיהו על עצם הנסיעה למירון לא מצאנו מקור לזה רק בל"ג בעומר כמובא בשערי תשובה או"ח סי' תקל"א סק"ב ע"ש. ע"כ. והוא לא כדברי האחרונים חביבי'ם שהביא כת"ר.

ב. מש"כ על גזירת השערות אצל צדיק: כת"ר הביא רק את הנוהגים ללכת לגזור אצל הצדיק את שערות בניהם בהגיעם לגיל שלוש, אולם לא הביא את המתנגדים למנהג זה, ולהעשיר ידיעותיך אכתוב גם דעת המתנגדים. בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ה) כתב דנהגו לבקש רבנים וחשובים לגלח מקצת שערות הילד כשהגיע להיות בן ג', ממרן הגריז"ס זצ"ל הגאב"ד דבריסק דלא שמיע ליה, כלומר לא סבירא ליה האי מנהגא שרבנים יגלחו, וכדאי לבקש ברכה ביום שנכנסים לתורה וכו', אבל שיגלחו רבנים אין בזה טעם ושורש. ע"ש. וע"ע מש"כ בסוף סי' רמ"ו וצרף לכאן.

בספר ארחות רבנו (ה"א עמ' רלג אות לט) כתב שסיפר לו הגאון הסטייפלר זצ"ל, שבאים אליו עם ילדים בגיל שלש שיספרם קצת שערות לעשות להם פאות, ומאד רגז על זה ואמר לי שמי שבא עם בקשה כזו מגרשו, ואמרת לי למו"ר שזה מנהג של חסידים, וענה לי שזה מנהג של ספרדים. ע"כ.

אולם אחר אלף המחילות מה שכתב שזה מנהג הספרדים פלא הוא, שהרי ידוע בשער בת רבים שמנהג זה יותר נפוץ בקרב חסידים, צא וראה כמה נהרות של דיו נשפכו בענין הנהגות שונות של אדמורי"ם בענין החלאקה איך וכיצד נהג אדמו"ר פלוני לגזור השערות באיזה זמן בדיוק וכו' וכו' הנהגות רבות בזה. ואילו בספרי רבותינו הספרדים זיע"א בקושי תמצא מנהגים בעניני החלאקה. ועוד ידוע שמקובל שרבנו הקדוש הבעל שם טוב זיע"א גזז שערות הראש והניח פיאות להגה"ק בעל התניא זצ"ל (כמובא בלוח ירושלים משנת תרמ"ב, הו"ד בספר חינוך ישראל ח"ב עמ' תצא הערה ג. וכן מובא ענין זה בשם בעל "תולדות יעקב יוסף" הו"ד בספר תגלחת מצוה עמ' ה הערה כ). וכפי הידוע לי רבנו הבעש"ט היה אבי אבות החסידים, ולא היה לו אף צד ספרדי.

ג. מה ששאל מהיכן יש להתחיל לגזור: בספר חינוך ישראל ח"ב (פ"ח אות יב-ב, עמ' תקיב) כתב בשם ספר ילקוט התספורת (עמ' סח) שיש שנהגו להתחיל התספורת ממקום התפילין [גם כדי להוציא מן המגדלים שם בלוריות, והיו כמה גדולים שאמרו זאת להתינוק בעת התגלחת שיהודי יש לו להיות מסומן עם פיאות, ושאסור לו לגדל בלוריות].

ויש מתחילים להתחיל לגלח סביבות מיקום פיאות הראש (להתחיל במצות לא תקיפו) ואומרים להתינוק שיהודי אסור לגלח פיאותיו וישאר תמיד ברישומא קדישא עם פיאות הראש.

עוד הביא בשם ספר ובשנה הרביעית (סופ"ד), שאף במקומות שמקילים לגדל בלורית מ"מ בתגלחת הראשונה יזהרו מזה ויגלחו ראשו בשוה.

וכ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן בעל דברי אמונה זצ"ל נהג להתחיל התגלחת קרוב למקום הפיאות באמצע הראש אצל מקום הנחת התפילין. (ספר "פניני מנהג" ל"ג בעומר עמ' ריד, בשם ספר זכור לאברהם ח"ב).

אזכרה ימים מקדם בעת החלאקה של בני בכורי אליהו הי"ו, זכינו ללכת לגאון הצדיק רבי יהודה מועלם זצ"ל (מראשי ישיבת "פורת יוסף") שיגזור משערות בני הי"ו ויאציל מברכתו שיזכה להיות גדול בתורה וביראת שמים טהורה, וזכורני שהתחיל לגזור סביבות מיקום פיאות הראש. אולם איני יודע אם היה לגר"י זצ"ל ענין בזה, או שהיה זה מפני שהמקום היה יותר קל לגזירת השערות, וברוך היודע.

ד. בענין חלאקה בחול המועד: יש לציין שהגאון המופלא רבי יוסף מולכו זצ"ל בספר שולחן גבוה (סימן תקלא אות יג הנד"מ עמ' קמז) כתב בזה"ל: מותר להשהות שמחת התגלחת שעושין לקטן עד המועד כדי להגדיל את השמחה במועד ומצוה נמי איכא בכך, ומגלחין ע"י ספר ישראל. גן המלך (סי' סב). וכן ראיתי פה ירושלים ת"ו שגילחו בן חמש שנים בחול המועד של סוכות בתוך הכנסת בשמחות וגיל ע"י ספר ישראל. עכ"ל.

וכ"כ כף החיים (סי' תקלא אות ל) בשמו. וכן הובאו דברי ספר גן המלך הנ"ל בשערי תשובה (שם סק"ז). וכ"פ בספר חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א סעיף ה-ב עמ' תקא) מפי ספרים וסופרים שיש לעשות את התגלחת בו ביום ואפילו בחוה"מ פסח שהוא בתוך ימי הספירה. וע"ע מש"כ בזה בספר נטעי גבריאל (תגלחת ילדים פרק י אות ו עמ' נח), ובספר תגלחת מצוה (פ"ג סעיף יא עמ' כג).

ומכאן התמיהה על דברי הגר"א יוסף שליט"א שהביא כת"ר, שמדין תספורת ראוי לעכב את מעשה התספורת הסופי עד לאחר החג. והרי רואים מדברי השלחן גבוה שהמנהג היה לכתחילה להשהות שמחת התגלחת שעושין לקטן עד המועד כדי להגדיל את השמחה. וכ"פ רבים מאחרוני זמננו.

ה. בענין האם מותר להסתפר קודם ג' שנים: הנה שאלה זו נשאל נמי הגאון הנפלא רבי נפתלי הכהן שוורץ זצ"ל בספרו אילה שלוחה (סי' כו) והשיב: ששמע מפי אביו הגאון הגדול בעל קול אריה זיע"א שיש רמז שאין לגלח קודם מלאות לו ג' שנים כדכתיב "שלוש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית יהיה קודש", ומנהג ישראל תורה. ע"ש. וע"ע מש"כ להחזיק ולחזק מנהג ישראל קדושים שלא להקדים החלאקה, בספרים הקדושים, שו"ת ערוגת הבשם (חאו"ח סי' רי), שו"ת תורת יקותיאל ראזנברגר (סי' מז), שו"ת מהר"ם בריסק (ח"ב סי' צח-ט), שו"ת אפרקסתא דעניא (חלק א סימן קסא) לגאון המובהק מברשוב רבי דוד שפרבר זצ"ל, ובספר הנפלא חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א הערה י) שהאריך בענין זה באר"ש טובה ורחבה. ואכמ"ל יותר, ודי בציונים אלו למי שרוצה להרחיב ידיעותיו בענין זה.

אך לסיום פרק זה בהערותי, לא אוכל שלא לכתוב לפניך את אשר ראתה עיני בס"ד בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' רמז), ובו יצא לחלק בין הנמצאים בארץ ישראל ונוסעים למירון שיש להקדים החלאקה, לבין בני חו"ל שאין להם להקדים החלאקה לל"ג בעומר, וז"ל: קשה להורות בדבר שסתום ואין לזה מקורות כדי צורך אבל למעשה כאן בחו"ל נראה שבדאי אין לשנות מיומו משנעשה בן ג' שנה ואין להקדים שהלא סמכו שלא להקדים מקרא "ג' שנים ערלים יהיה" שעד ג' שנה אין מתחילים בסימני יהדות אף שמחנכים אותו לברכות קודם, והיינו תיכף כשמתחיל לדבר, עיין בביאור הגר"א ר"ס רמ"ה ס"ק י"ט שהביא [ע"ד הרמ"א שמיד כשיהי' בן ג' שלימות מלמדין אותו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרות בתורה] את דברי התנחומא פ' קדושים וערלתם ערלתו הכתוב מדבר בתינוק בן שלוש שנים, יהי' לכם ערלים, שא"י לא להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש, שאביו מקדישו לתורה, הלולים לה' שמהלל להקב"ה וכו', וע"כ מסיים הגר"א והעיקר כמ"ש בגמרא משיתחיל לדבר וכו', ולהאמור מנהגינו לענין תורה ללמדו משיתחיל לדבר אבל לסימני יהדות כפאות וכו', תלוי בבן ג' שנים. ושמועה שמעתי שרבנו החזו"א זצ"ל אמר לא להקדים שזה מזיק לזכרון הילד אבל לא נתברר לי מקור השמועה ואמיתותה.

ולמעשה יש להסתפר ביומו דוקא, אבל בארץ ישראל שרבים נוסעים למירון לספר, הלוא יש בהכנסתו בסימני יהדות בשמחה וברבים מעין קידוש השם ברבים, וכן הקדוש האריז"ל נהג לנסוע למירון לגלח בנו בל"ג בעומר ולכן שאני, ואף שמצוה חביבא בעידיניה כאן ברוב עם הדרת מלך והיינו במירון בל"ג בעומר, ורבי שמעון גופא שמה ושמח, וכמבואר ב"עטרת זקנים" (קל"א בדיני תחנון), ויש להוסיף האי שמחה לשמחה, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, לכן יש משפחות שמקדימין ומגלחין שמה אף שאינו עוד בן ג' שנה, וכמנהג האריז"ל. ולכן במירון שפיר בסמוך לפניו ולאחריה יש נוהגין להסתפר שמה, ושמעתי שכן הורו כמה אדמו"רים. אבל בנידון שלפנינו בחו"ל העיקר שלא להקדים לספר בל"ג בעומר. עכ"ל.

ו. בענין נעשה בן ג' ביום שבת: שאלה זו כבר נשאל הגאון בעל שו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רז) והשיב בהאי לישנא: הנה ראיתי תשובת הגה"ק ערוגת הבושם בפנים וראיתו מאיסור ערלה דבמדרש מדמה ג' שנים הראשנים של הילד לאיסור ערלה ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הלולים לה' בחינוך קדוש להלל ולשבח. ובאמת לא ידעתי מה ראוי מזה דהא בערלה גופא קיי"ל דמשכחת פחות מג' שנים דאם נטע מ"ה יום לפני ראש השנה בט"ו מנ"א עד ר"ה שנה ראשונה ועוד ב' שנים וצריך לחכות רק עד ט"ו בשבט אעפ"י שהוא הרבה פחות מג' שנים כמבואר יו"ד סי' רצ"ד ס"ד ובפוסקים מש"ס פ"ק דר"ה - איברא י"ל דהגה"ק עה"ב הביא מערלה דפעמים בעינן ג' שנים שלמות כשנטע פחות ממ"ד יום לפני ר"ה כידוע בהלכה, אמנם יתכן שהגה"ק ז"ל ידע שיש מנהג כזה לחכות דוקא עד ג"ש שלמים מפני חסידים ואנשי מעשה, אבל בנדון דידי' לגלחו כבר מעש"ק פשיטא דאין להחמיר למעשה. עכ"ל. וכ"כ בספר תפארת נפתלי (מכתבים עמ' פו) בשם כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל.

אולם יש החולקים וסוברים שעדיף לאחר כדמובא בספר גדולת יהושע (ח"א עמ' מה) משמיה דהרה"ק מנאסאד זצ"ל, וכ"ה בתשובת הגר"ש גראס זצ"ל (מקארלי, בשו"ת מקדשי השם ח"א סי' עז). הו"ד בספר הנפלא חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א סעיף ד עמ' תצט). וע"ע מש"כ בזה בספר תגלחת מצוה (פ"ג סעיף ז עמ' כ).

ז. בענין נטילת ידים לאחר החלאקה: עיין מש"כ בזה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ה), ובספר חיי משה (או"ח סי' ד עמ' מא), ובספר נטעי גבריאל (תגלחת ידים פרק טו עמ' עה), ובספר תגלחת מצוה (פ"א סעיף ט עמ' ז). ע"ש ותברכני נפשך.

ויש עוד להעיר ולהאיר רבות בדבריו אולם מה שהלב חושק הזמן עושק, ואי"ה עוד חזון למועד בעזה"י ובלי נדר.

בברכה רבה

הצב"י מרדכי חיים יצ"ו

פה קרתא דשופריא ירושלים תובב"א

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מח"ס "מכבדי אכבד"
מבשרת ציון

בעזה"י שלהי אייר זיו התשע"א

כבוד מעלת החכם המופלא. וכבוד ה' מלא. מושך בקסת סופר. ונותן אמרי שפר.
 הרב הן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א. רוב שלום טובה וברכה,
 ראה ראיתי את קונטרסו הנפלא בענין מנהג החלאקה, ויישר כוחו הרב על מלאכתו לחפש
 חיפוש מחיפוש מספרים, ללקט בתר האו'מרים. הכותבים והמחברים. כן ירבה וכן יפרוץ. אכ"ר.
ובענין זה ראיתי בספר שרשי מנהגי אשכנז ח"ג (עמוד 259), שהביא כמה ספיקות
 ותהיות על המנהג, א', גבי מקום התגלחת שהוא בית הקברות קברי צדיקים
 או בית הכנסת, האם הוא מקום נכון, ואין בו משום חילול קדושתו. ב', האם העיתוי
 נכון ואינו נוגד את איסור התספורת בזמן הזה. ג', האם המצב של התאספות, יש בו
 חוסר צניעות. ד', האם יש בזה משום מנהגי גויים, והביא שיש הנמנעים ממנהג זה בגיל
 שלוש, הואיל וידוע אצל אומות ותרבויות נכריות במזרח הרחוק, וכן אצל המוסלמים.
 ובהערה 71 הביא שכך אמר לו אחד מזקני רבני הונגריה, תלמיד רבי עקיבא סופר זצ"ל,
 בעל דעת סופר.

ועוד הביא שאותו מעשה ברבינו האר"י ז"ל הוא מעורפל קמעה ולא ברור אם האר"י
 עשה חלאקה לבנו או כך עשה תלמידו, וכן יש ספק אם השתתפותו של האר"י
 היתה קודם עיסוקו בקבלה, הלא דעתו שאין להסתפר כלל בימי הספירה.

ועוד הביא שמנהג זה לא מופיע לא במדרשים ולא בראשונים, ובימי חז"ל היו מספרים
 את התינוקות סמוך למועד לידתם, ואף התירו תספורת זו בחול המועד לתינוק
 מגודל שיער, וכן באשכנז תספורת ילדים היתה בגיל צעיר למדי, ואף בחדשי חייהם
 הראשונים, ושיער ארוך אצל ילד בגרמניה לא היתה תופעה מוכרת, וילד מגודל שיער
 נחשב בעיני הרואים לנערה, ומנהג החלאקה לא חדר למדינות אשכנז ולמערב אירופה,
 ואף לא לקהילות הספרדים בארצות אלה, ורק מאוחר התקבל בחוגי החסידים.

והביא בזה שלוש דעות מחקריות: א' יערי סבור שמנהג החלאקה הוא המשכו של
 המנהג לעלות לקבר שמואל הנביא ברמה בכ"ח באייר (יום פטירתו של שמואל
 הנביא) ושם לגלח את ראשם של הקטנים ולתת כסף כנגד משקל השערות לצורך
 תחזוקת המקום או לעניים או לצרכי ציבור אחרים. עקב הגבלת הביקורים ע"י
 השלטונות העבירו את המנהג צפונה (בערך בשנת ש"ל 1570) למירון ושם המשיכו את
 הטקס הנ"ל על ציון קברו של רשב"י ובנו בל"ג בעומר. יש להעיר שדעת חכמי צפת
 לא היתה נוחה ממנהג זה והם אף ניסו לבטלו. בניגוד לדעה הנ"ל טוען מ' בניהו שמנהג

תגלחת הילדים היה נהוג אצל המוסלמים שנהגו לעלות לקברי קדושיהם ושם גזזו את שערות הילדים. יעו"ש באורך וברוחב רב.

ובספר נטעי גבריא (חלק "תגלחת הילדים" במבוא) הביא סברא זו שהחלאקה בגיל שלוש מקורו מן הגויים, ודחאה, משום שאין מקור לומר שחכמי אשכנז ידעו מכת זו. ושנית, העכו"ם מגלחים כל הפאות אך עם ישראל משאירים הפאות,, ובה נהגים היפוך ממנהגי הגויים. יעו"ש.

ואולם אחר המחילה הרבה, יש להשיב על דחיותיו, מה שכתב שחכמי אשכנז לא ידעו מכת זו, כבר כתבו החוקרים שלפי המקורות בספרות היוונית היו חותכים בגיל מסוים את שערותיהם של הילדים וזורקים לאליליהם, אחר כך עבר המנהג למוסלמים והוא הגיע ליהודים מאוחר, ומשום כך נקרא בשם ערבי "חלאקה", ואין ראייה שלא הגיע לאשכנז ממקורות זרים. ומה שכתב שהמנהג הוא להשאיר הפאות, היפוך ממנהגי הגויים, הנה כבר כתב הנצי"ב בפירושו העמק דבר (פרשת קדושים) שגם בני ישמעאל נשמרים בשערות הראש והזקן לא להשחיתם, והביאו הרב נטעי גבריא, איהו גופיה, וא"כ לא סרה הקושיא שהרי יתכן ומנהג זה בא מן הגויים.

ואנכי חזון הרבתי לשאול אודות מנהג זה היאך מאריכים לילד שיער, הלא ידוע ע"פ הסוד ששיער ארוך הוא דינים, וכלשון מהרח"ו בשער מאמרי רשב"י "ודע כי שערות הראש הם מבועי הדינים, ושמים יוכיח עליהם שיער מלשון סערה". ע"כ. ואם כן כיצד מרגילים ילד קטן בזה, ויתכן שזו ראייה למנהג שאין מקורו מישראל, ואפשר ואולי בקטן קיל הדבר טפי שהרי בילדים אין כל כך רוח רעה שורה, וכמ"ש בכיו"ב בש"ע הגר"ז (סימן ד' ס"ב) שנהגו להקל בנגיעת הקטנים שלא הגיעו לחינוך, לפי שגמור ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ב"ג שנים ויום אחד לזכר וי"ב לנקבה. יעו"ש.

אולם כפי שכתבתי כבר במקום אחר, גבי מנהג הסביבון בחנוכה, אף אם נאמר שמנהג זה מקורו מן הגויים, מכל מקום כבר קדשוהו שמים, ונהגו בו צדיקים מלאכים כראשונים, והתקדש והתחדש המנהג לבא בקהל ישראל.

ודע יידי שמנהג אבותינו יוצאי צפון אפריקה היה לספר בגיל תשעה חודשים, וכפי שכתב בספר נהג בחכמה לרבי יוסף בן נאים וז"ל: מגלחים לקטנים תגלחת ראשונה, לקיים מצות פיאה ולחנכו במצוה זאת בהיותו בן תשעה חודשים, ועושים משתה ושמחה ומנגנים, ביום ההוא מזמינים קרוביהם לשמחה זו. עכ"ל. וכתב שם הנהג בחכמה ואני הדל לא ידעתי טעם למה מאחרין גילוח הקטן עד הכנסו לחודש התשיעי. ואפשר כנגד חודשי ההריון שהיה במעי אמו. ויש בני אדם לחביבות המצוה ולחביבות בנם שנתחנך למצוה, שוקלין שערותיו בכסף ומחלקים אותם לצדקה. רמז לדבר ראשית גז צאנך תתן לי. וישראל קרויין צאן, והמנהג הזה נקרא בערבית חאלאק"א שהוראתו

תספורת. ואני הכותב אומר שהוראת מלת האלאק"א בערבית היא נוי ייפוי. שכן אומרים למי שלובש ומתקן עצמו מחללי"ק. עכ"ד.

ועוד הביא הרב נוהג בחכמה: מקודם היה מנהג כשמגלחין את הראש מניחין הפיאות ועוד מניחין פיאה קטנה במקום שרופף בראש תינוק, ונתבטל מנהג זה. ועד היום בגילוח ראשון שעושים לילד מניחין לו פיאה, ויש שמניח שריטה שערות מן המצח עד אמצע הראש, ויש שמניחים כמין מטבע באמצע הראש, וכל אחד מנהג אבותיו בידו. ואני הכותב מר אבי זצ"ל, היה מניח לי ולאחי מעט מזער בלא גילוח במקום המוח כל ימי נערוטי עד שעמדתי על דעתי, להודיע שהשריטה של שערות שמניחים בגובה הראש קורין אותה בלשון ערבי לחו"ת, כלומר דג. והמקום הקטן שמניחים במוח קורין אותו בלשון ערבי זממ"א, כמו מבעד לצמתין, כלומר מקום קבוץ שער. והשיער שמניחין באמצע הראש קורין אותו טאב"ע, כלומר מטבע שמסובב כמו מטבע. ומשם ואילך מעבירין אותה. ובעירי תאפילאל"ת עדיין אוחזין במנהג זה, יזכרם השם לטובה. וגם אנשים גדולים מניחים - פיאה זאת, ועושים אותה גדולה מעט ונראית לעין כל. וטעם לדבר זכר לחורבן, דכשמגלחין כל הראש חוזרת ראשו לבנה כולה, ולזכר החרבן מניח מעט שחור במקום גלוי נגד הפנים נראה לעין כל. עכ"ל.

ובספר נהגו העם לרבי דוד עובדיה זצ"ל כתב וז"ל: אחרי התספורת הראשונה לתינוק היו נוהגות הנשים ללקט את השערות ושמים אותם בתוך הכרית של התינוק. וראיתי בספר קרית חנה דוד ח"א יו"ד סי' י"א שכתב על המנהג בעיר דבדו שהמסתפר שער ראשו היה נזהר ללקט שערותיו וגונזם, ומצא רמז לזה בפרש"י על יחזקאל סי' ה' פסוק ג' שכ' וז"ל: וצרת אותם בכנפך, מכאן רמז שכל המסתפר שערותיו לא יזרוק אותם אלא יגנוז שכל מה שנאמר במקראות האלה הוא לרעה, ע"כ, יעו"ש מ"ש על המנהגים שלא לחנם הוקבעו כי צופים אמרום ויסדום ביסוד מוסד. ואם כי אצלנו לא נהגו אותו מנהג של דובדו, אולי שמרו על התינוק וגנוזו שערות ראשו, וזה בצירוף טעם אחר של חיבוב מצוה שבפעם הראשונה מקיים בתספורתו מצות הפאות ולכן לחבוב מצוה שמרו על השערות שעל ידם נתקיימה המצוה, כדכתיב ראשית גז צאנך תתן לו וישראל נקראים צאן. עכ"ל.

וכן ראיתי אגרת ברכה (כת"י) לרבי יוסף משאש זצ"ל על תגלחת ראשונה, המכונה בערבית "תחפיפא לוליא". ובספר עלי הדס (פרק י"ט ה'), כתב שבתוניס לא היה מנהג בזה לתגלחת ראשונה של הילד. יעו"ש. וכן השיב הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א פעמים רבות לשואליו שמעולם לא עשו הספרדים חלאקה, ורק בשנים האחרונות החלו להעתיק מנהג האשכנזים החסידיים, והעיד על עצמו שהוליקוהו להסתפר בגיל שנה וחצי, ללא כל טקסים...

ומ"מ מה שהובא המקור הקדום ביותר בשם הרדב"ז, להביא את הילדים לקבר שמואל הנביא, נלענ"ד שהביאו את הילדים לקבר שמואל הנביא, כשם שעשתה חנה לאחר שנגמל שמואל שהעלתה אותו למשכן שילה, וכמובא בשמואל א' (פרק א'), ועל כן מכאן השתרבב המנהג הקדום למנהג החלאקה, ועיקר המנהג הוא להביא את הילד לבית מדרש, ולהקנות לו את אהבת התורה ויראת שמים טהורה, ואין צורך בחגיגות וחינוכות מיותרות.

ומילתא אגב אורחיה, אזכיר מנהג אשר ראו עיני, גבי תגלחת לחתן, אשר היו נוהגים לספרו לילה לפני החופה במעמד בני המשפחה בשמחה ובטוב לבב, והביא מנהג זה בספר יהדות מרוקו (עיני נשואין), ובספר נתיבות המערב (עמ' ל"ג) נתן טעם לדבר כי השערות הן בחינת הדינים, ואנו ממתיקים את הדינים מעליו לפני חופתו. ע"כ. וכן היה המנהג בחתן הבר מצוה יום לפני הכנסו למצוות, וכפי שהביא רבי דוד עובדיה זצ"ל בספרו קהלת צפרו ח"ג (עמ' 89). ע"ש. וכן ראו עיני אצל יהודי תוניס שכך מנהגם, וכן העיד על המנהג אצל יהודי תימן מהר"י קפאח זצ"ל בספרו הליכות תימן (עמ' 133). ע"ש.

עוד רגע אדבר בענין גידול הפאות לספרדים ועדות המזרח, רבים סוברים שאין זה מנהג הספרדים, אולם כבר כתב מו"ר סבא דמשפטים, הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בשו"ת מים חיים ח"ב (חאו"ח סימן צ"ב) שכן הוא מנהג הספרדים הישרים עד היום, וטרם בא הצרפתים למערב היו גם הספרדים מגדלים אותם ומפשלים אותם מאחרי אזנם. ואך, בבא הצרפתים שהרבו לעג בלהג הרבה על זה כאשר שמעתי וראיתי, אז כל היהודים גלחו אותם במספרים שלא כעין תער, ובטלו החומרא היתרה של גדולם. עכ"ל. ויש בזה עוד מקורות נפתחים, אשר ריחם כריח ניחוחים, ויש עוד מה להאריך, אך אין כבודו לדכותי צריך.

מה שהביא מחלוקת מה שמה של אמו של רשב"י, האם שרה כדברי רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות (חלק ג), או חמי כדעת רבי אביגדור הצרפתי מבעלי התוס' (בשלח פסוק ס"ב).

ונלענ"ד שהיו לה שני שמות, הראשון שמה העיקרי שרה, והשם השני היה שם כינוי, וכפי שמצאנו שכך היה המנהג בארצות אשכנז לקרא בשני שמות, האחד שם קודש והשני בשפת לעז, וכמ"ש הב"ח בתשובותיו (סימן צ"ה), והביא שהוא מנהג קדמונים, וכ"כ בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן ל"ז), ובספר כתר שם טוב ח"ב (עמ' ק"ו) הביא שבספר בית אהרן מגיד ח"ב (דף תק"י אות כ"א) סיפר שכשבא לבקר בארץ ישראל הלך לבקר בחפירות החדשות שעשו בבית הקברות של בית שערים, ששם קבורים ישני עפר מתקופה קדומה, ואף קבורים שם בני רבינו הקדוש מחבר המשניות, ושם ראה כי יש על אותן מציבות מימי בית שני שמות כפולים, האחד שם בלשון הקודש, והשני שם

לועזי. ע"ש. אתה הראת שכך היה המנהג אף מימי התלמוד לקרא בשם עיקרי, ובעוד שם נוסף לועזי או שם כינוי.

וכך היה המנהג בארצות אמ"ת [א'לגיר מ'רוקו ת'וניס], שהיו קוראים לילד בשם נוסף, או שם לועזי, או שם חיבה, וכמ"ש רבי יוסף משאש זצ"ל איהו גופיה בספרו גרש ירחים (פרק י"ז) שהיו להם שמות געגוע כגון לשלמה קראו שלומיטו, וכן שמות קטנות ושם עריסה. יעו"ש.

ובהיותי אבל ל"א על מור אבי הכ"מ, אמרו לנו בני משפחתו ששם אמו סעדודה, ושכך נזכיר בהשכבות, ונוראות נפלאות על דבריהם, כי ידעתי ששמה היה מסעודה, ומה שקראוה בשם סעדודה, יתכן והיה שם חיבה, ואחר מצאתי בחפיש'ה בספר גרש ירחים הנזכר שכתב שהשם סעדודה הוא שם עריסה וכינוי למסעודה. ע"ש. וא"כ נמצאנו למדים מדבריו שהיה מצוי שני שמות האחד שם עקרי, והשני שם חיבה, ויתכן שכך היה גם שמה העיקרי של אם רשב"י שרה והשם הנוסף שם חיבה חמי.

ויתכן שמקור השם חמי הוא על שם טבריה שנקראה בשם חמת כמובא בגמרא במגילה (ו.), והואיל והגיעה מהעיר טבריה, על כן נקראה בשם זה, וכבר מצאנו בש"ס תנאים ואמוראים שנקראו על שם מקום מושבם אשר באו ממנו.

ויהי רצון וזכות רשב"י תגן בעדנו ובעד כל עמו ישראל
וברכתי מאהבה, ורוח נדיבה, לידידי הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו
זה להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה וברכה, עבד לאל אדון,
ע"ה כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

**הרה"ג יששכר דב הופמן שליט"א
מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס
ברוקלין ניו יורק**

בס"ד י"ד אייר תשע"א.

יומא דהילולא של רבי מאיר בעל הנס זי"ע

ברוין מרננים, תהלתו בקהל חסידים, שמו מפארים,
מזכה הרבים, ידי"נ הרה"ג ריחמ"א שליט"א
שלום וברכה וישע רב!

בעונג רב קראתי הקונטרס החדש והמפואר "מריח ניחוח – על עניני החלאקה", יה"ר שהקב"ה
יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא, ויזכה להגדיל ולהרביץ מפעלכם הנשגב "מריח ניחוח" כאוות
נשמתך הטהורה, כדי לעשות נח"ר ליוצרנו. אכי"ר.

רק זאת אציין לעי' בספר שער ראובן מהד"ב (עמוד קמא) שהביא מכתב מהרה"ג
המקובל רבי עזריאל מנצור שליט"א שהעיר על הכותבים שמנהג החלאקה בקבר
רשב"י היא ממנהגי האריז"ל ות"ד העיר שכן מוכח ממה דלא הזכיר מנהג זה כלל בספר
"סדר היום" שהיה מגדולי חכמי הספרדים בימי האריז"ל, וערך ספרו עפ"י חייו של
האדם. ע"ש. וכן העיר בס' נטעי גבריאל תגלחת הילדים (מבוא ריש עמ' כ').

ובספר "ארח דוד" הנד"מ הנהגות הגה"ק רבי דוד בהר"ן זי"ע (עמוד קיא-קיב) כתב,
כשאמרו לו שא' מנכדיו עשה חלאקה בל"ג בעומר, התפלא הרי אנו נוהגים
כהאריז"ל שלא מסתפרים עד ערב שבועות. ובהערה (שם) הביא משם רבי משה ברוך
לוינ זצ"ל להסביר דעת רבינו, דמש"כ בשער הכוונות שגילח האריז"ל בנו בל"ג בעומר
היה קודם שחידש דאין להסתפר בכל ימי הספירה. עי"ש.

בברכת התורה
יששכר דוב הופמן
ברוקלין ניו יורק

**הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך"**

לכבוד הגאון הנפלא הרחימ"א שליט"א

א. מש"כ בקונטרס "החלאקה" בענין תגלחת בראש חודש, ראיתי לציין מקונטרס "גם אני אודך – תשובות הגר"ח קניבסקי שליט"א" חלק ב' סימן צט: שאלה: במשנה ברורה (סימן ר"ס ס"ק ז) כתב, יש מקומות שאין מגלחין ואין נוטלין צפורנים בר"ח אפילו חל ביום עש"ק כי כן ציווה ר"י חסיד. עכ"ל. רציתי לשאול האם מותר אז לעשות תגלחת ראשונה שעושין לקטן כשנהיה בן שלוש ועושין לו פאות, או לא? תשובה: לא.

ב. ובענין מה שהארכתם בענין תגלחת ראשונה אצל רשב"י, הנני להוסיף מאמר מאבי, הגאון החסיד רבי אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל: בל"ג בעומר שחל השתא (תשנ"ד) ביום ששי זכיתי לנסוע למירון ולעשות חלאקה לבני הששי "ה"ה "זאב נחום" הי"ו, ונשארתי על ש"ק בצילא דרשב"י במירון.

והנה לתאר השבת, הוא הדרא דלא אפשר למפרט בשפתי, שמחה וחדוה מצד דא, ובכיה והתעוררות מצד דא, הקדושה והטהרה ששאבו בש"ק זה במערה דרשב"י לא יחורט עלי גליון, במשך כל המעת לעת, כולל השעות הקטנות של הלילה, שפכו שם לבות ישראל לבם כמים נוכח פני האדון ה' דא רשב"י, כמבואר בזוהר (חלק ב' דף ל"ב ע"א), בתפילות ובתחינות ובקשות, ובאמירת תהלים, זוהר ותיקונים, שירי "בר יוחאי" ו"אמרתם", בקעו לבבות סתומות ואטומות.

וחשבתי שלא בכדי חל הילולא דיליה בשבת קודש פרשת אמור ששם מובא כל המועדים, וכידוע מספרי תלמידי הבעש"ט הקדוש, שהקריאה מעורר הזמן, ולכן בשבת זה הרגשנו אצל רשב"י כל המועדים.

וכידוע שאחד אמר להרה"ק מרוזין זיע"א, שנשאל על הרגשת מירון, וענה לו, מבחוץ שמחת תורה (השנה ראינו זאת גם בשבת, כשהיה הרבה מנינים בחצר הגדול, דוגמת הבתים שעושים בשמחת תורה), ומבפנים יום כיפור, ובוודאי לא נתכוון לבטאות אלא את שיא השמחה, ושיא הפחד, והבכי, אבל ברור שהרגישו שם את כל החגים בשבת קודש. ויהא רעוא שיהיה רישומו ניכר לכל השנה, ונהיה כלי לקבל, אמן.

וחשבתי במערה דרשב"י, מה הטעם שעושים חלאקה אצל רשב"י, הגם דמקור המנהג נובע מהאריז"ל כמבואר בשער הכוונות (ענין ספירת העומר, דרוש י"ב) וז"ל: והה"ר יונתן שאגיש העיד לי שהולך (האריז"ל) את בנו הקטן שם, עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע (עכ"ל), אבל לא גילה לנו טעמו של דבר (עכ"ד), ואני לא מתיימר לומר שאני יודע טעמו של דבר, דברור שיש בזה ענינים גדולים ונשגבים.

אבל בפשטות אפשר לומר טעם זה, הנלע"ד, ואקדים דברי המדרש שוחר טוב (תהלים ח' ד"ה מפי) בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל, אמר להן תנו לי ערבין שתקיימו את התורה - ערבים שאינן חייבין לי כלום - אמרו לו מי הן שאינן חייבין לך, אמר להן התינוקות, מיד הביאו לו התינוקות מדדי אמותיהן ומעוברות שלהן - שנאמר (תהילים ח, א) מפי עוללים ויונקים - אמר להם הקב"ה ערבים אתם על אבותיכם שאם אינן מקיימים את התורה שאתם נתפסים להם, אמרו לו הן - אמר להם מפיכם אני נותן את התורה להן שנאמר (שם) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז - לכך כשיבטלו ישראל את התורה הן נתפסין עליהם (עכ"ד).

והנה ממדרש זה רואים שהקב"ה ביקש התינוקות, והתינוקות נקראין לא רק עוללים ויונקים רק גם גדולים אפילו בגיל הבר מצוה ויותר, כדאיתא בגמרא (נדה דף נ"ב ע"א) תינוק שהביא ב' שערות, ובגמרא (ב"ב דף קנ"ה ע"ב) תינוקות בת י"ד שנה ויום אחד, ובגמ' יומא (דף כ"ג ע"א) איתא "בא אביו של תינוק", ואותו תינוק כבר עבד העבודה בבית המקדש, והיה לפחות בן עשרים וחמש שנה, כדכתיב בתורה (במדבר ח', כ"ד).

לפי זה נמצא שהקב"ה ביקש ערבים עד גיל הבר מצוה בערך, והמדרש ממשיך שהגיעו רק עוללים ויונקים, ויש כאן ספק אם גם שאר התינוקות בכלל ערבות או לא, דיתכן שאמרו לעוללים ויונקים והם יהיו ערבים עד הבר מצוה בערך.

וממדרש תנחומא משמע להדיא שכולם היו ערבים דז"ל (פרשת ויגש סימן ב') בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל אמר להן תקבלו תורת, אמרו לו הן, אמר להן תנו לי ערב שתקיימו אותה - אמרו לו בנינו יהיו ערבים שלנו, מיד קבלן הקב"ה ונתן את התורה לישראל, שנאמר (תהילים ח, א) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, לפיכך כשישראל מבטלין את התורה, הקב"ה פורע מן הערבים, שנאמר (הושע, ד, ו) ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני, מהו גם אני, אמר הקב"ה גם אני מצטער עליהן שאני מפסידן, שהם אומרים בכל יום "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" (עכ"ל).

רואים מהמדרש שכתב בנים, וכתב שהם אומרים ברוך ה' המבורך, ועוללים ויונקים עוד לא יכולים לדבר, אלא על כרחך מיירי בגדולים עד הבר מצוה בערך, שעד אז נקראו תינוקות.

היוצא מכל זה שהבנים הם ערבים על כלל ישראל עד הבר מצוה, וזה חוב גדול להם, כדי שלא יהיו ח"ו נתפסים בעוון הדור.

והנה בלמדי בזוהר חדש בהאי שבתא במערה דרשב"י, ראיתי (בדף פ"ג ע"ב) וז"ל: אמרו מלאכי השרת למאן בעי הקב"ה למייהב תרי תורות אליו, אמר, לישראל, דאינון עצבי וחולקי, - ועוד דסלקי בערבונא עוללים ויונקים, ובגיניהון יתערון תרין תורות אליו, דכתיב מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

ומהכא נפקא, מהתם נפקא, דכתיב (ישעיה כח, ט) את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים - דבגינהון נחתא אורייתא לישראל על טורא דסיני (עכ"ל).

רואים בעליל מדברי הזוהר שלא מזכיר תינוקות, אך ורק עוללים ויונקים, וזה זכות גדול שהוציא עשר שנים מכל ילד וילד מלהיות ערב.

דהרי יונק הוא כ"ד חודש, כדאיתא בגמרא (כתובות דף ס' ע"א), ועולל הוא קצת יותר גדול ממנו, כמו שכתב המצודות ציון (שמואל א. טו, ג) עולל הוא הרך בשנים, כמו עול ימים (ישעיה סה, כ) והוא גדול מן היונק, וכ"כ הרלב"ג (שם) העולל הוייתו חסרה עדיין, כי לא נשלם הגדל בו והצמיחה, אבל העולל יותר נכבד מהיונק, כי היונק עם חסרון גופו, הנה הוא חסר הכח עד שלא יוכל לעכל כי אם החלב שהוא מתדמה לטבעו (עכ"ל).

ומאבן עזרא (תהלים ח, ג) משמע שעולל לא יוכל לדבר, ומהרד"ק (שם) ומצודות דוד (שם) משמע שעולל ויונק פחות או יותר, חדא שיעורא הוא.

היוצא מכל זה שעולל הוא עד ג' שנים בערך, ולפי זה מובן למה עושים חלאקה במירון אצל רשב"י, כיון שהוא סובר שהערבות הוא עד גיל ג' שנים בערך, מביאים התינוק אצלו, להראות לו שתינוק זה יוצא מהערבות, ולכן הוא יום שמחה.

טעם נוסף אפשר לומר, דמצינו דרשב"י היה מליץ על דורו ועל כלל ישראל, כדאיתא בגמרא (סוכה דף מ"ה ע"ב) א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנבראתי ועד עתה, ואילמלי (אילו היה, תוספות מגילה דף כ"א ע"א ד"ה אלמלא) אליעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו, וכן מזמרים בפיוט ואמרתם "יכול לפטור העולם אדוננו בר יוחאי".

ובגמרא שבת (דף ל"ג ע"ב) כל היכא דהוי מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון.

ואיתא באבות דרבי נתן (פרק ט"ז, ד) רבן שמעון בן יוחאי אומר מכאן שאין ישראל רואים פני גיהנם לעולם - עתידים ישראל לומר לפני הקב"ה רבונו של עולם אתה יודע ביצר הרע שהוא מסית בנו, שנאמר (תהלים קג, יז) כי הוא ידע יצרנו.

ומפליא הוא דברי הגמרא (נדה דף ט"ז ע"ב) אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבע דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום - ואוחז באמה ומשתין מים, ומשתין מים ערום לפני מיטתו, והמשמש מיטתו בפני כל חי.

היינו אפילו על מה שהקב"ה שונא, הוא רק לא אוהב אותנו, אבל לא שונא אותנו, כיון שהוא יהודי, ורשב"י מקיים הפסוק (תהלים צז, י) אוהבי ה' שנאו רע, שונאים הרע אבל לא את העושה רע, כיון שהוא יהודי (רק צריך להבין איך יפרנס את

הפסוק תהלים קלט, כא) משנאיך ה' אשנא, ואולי הפסוק הזה מיירי ברשעים גמורים שעוברים על כל התורה).

ופוק חזי מאי עמא דבר, שזכה רשב"י יותר מכל היקום, מכל הצדיקים מבריאת העולם ועד עתה, שאין לאף אחד הילולא גדולה כזו כמו שיש לרשב"י, חוץ מכל השנה שנוהרים שם לאלפים.

והערוך (ערך פטר) כתב למה זכה רשב"י להגן על הדור, כיון שכל הצדיקים קבלו בעולם הזה מעין השמור לעוה"ב, והוא לא קיבל כלום, והסדר הדורות (ערך רשב"י) כתב אולי בשביל שכיבד מאד לאביו.

ובבעש"ט עה"ת (פרשת בחוקותי ס"ק י"ב) מבואר שצדיק שבחייו היה עבודתו ותפלתו תמיד עבור כל הדור, אז אפילו אחר פטירתו מחזיק במזותיו ובא לתקן הדור.

היוצא מכל זה שרשב"י מגין על דורינו. וממליץ טוב עלינו.

ואיתא במדרש תנחומא (פרשת קדושים סימן י"ד) וערלתם (ויקרא יט, כג), הכתוב מדבר בתינוק, שלש שנים יהיה לכם ערלים, שאינו יכול להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קודש, שאביו מקדישו לתורה.

ולכן באים לרשב"י לעשות חלאקה, שמבקשים מרשב"י, היות שעכשיו מקדישים אותו לתורה, שגם עליו ימליץ ברוחניות ובגשמיות.

היוצא מכל זה שבאים לרשב"י לבקש ולהראות שהתינוק יוצא מהערבות, ולעומת זה שימליץ עליו כמו שממליץ על כל הדור, וכמו שמזמרים בפיוט (ואמרתם) תורתנו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדינו אדוננו בר יוחאי, בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. עכ"ל אבי שליט"א.

בברכת כהנים
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס גם אני אודך
בני ברק

מורי ורבי הרה"ג אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א
רב דק"ק "כפר גדעון"
עמק יזרעאל

לכבוד הגאון הנעלה, כולו ממתקים וכלו מחמדים הרב הגדול בענוה ובידיעה מזכה אותנו בכל שבת ברבת גוונים בנושאים מיוחדים אשר מעשירים אותנו בשמחת התורה הרב רח"מ אבוחצירא שליט"א מעפולה בארץ הצבי ת"ו ממש ריח ניחוח, ובענינים המובאים שם אומר בע"ה מילין מאשר שמעתי, ומרשימות ישנות.

א. בכל ערב שבת קודש יש מצוה לתקן את הצפרניים וזאת משום שבעת זו הפסיד אדם הראשון את ההגנה לכל גופו שהיה עטוף בצפרניים והיה לו למגן וכאשר גוזזים במצוה יש תיקון והשלמת החסר באותו ענין בבחינת והראינו בתיקונו.

ב. כמו כן בחלאקה של הילד בן השלש, המנהג לגזוז ולתקן בדבר המתחדש וצומח ובהקפה גם המקיף המספר מוזהר והמצוה תחזור על עצמה בכל פעם של תספורת, ומצות הנזיר לשרוף את שערו שגילח עם הקרבן לרמז שהתחלה זו באה אחר ימים רצופים של שמירת שער אותיות שער, כדי להסיר באש כל המניעות משער זה.

ג. ועל עיקר המנהג שכתבתם בהרחבה אדירה, שמגלחין בעיקר במירון על ציון התנא קדישא רשב"י, י"ל, משום שרשב"י בעל הנסתרות והמערות כידוע, תיקוני זהר במערה בין לוד לירושלים ויש אומרים שזה היה בכרמו של רבי אליעזר בן הורקנוס שמשם היין משובח כמו כן יינה של תורה בבחינת הביאני אל בית היין וכיון שרשב"י הוא מרא דרזא [בעל הסודות והנסתרות] מרמזים בתספורת שם, שהצורה היהודית שעדיין רק בחיצונית שעושים בתספורת, תפעל לפנימיות לתוך נבכי הנפש הנרמזים במערות, ויהיה תוכו כבד.

ד. וי"ל אולי גם כן ענין בפתח המערה של רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר בפקיעין שהמהר"ל אומר שיש ענין לבקר שם כדי להיות מצוי במקום שהתגלה אליהו הנביא שם כמבואר בשבת לג ע"ב.

ה. ובעליה לציון יש מצוה כמבואר בשערי תשובה או"ח סי' תקסח על סעיף י' [ושמעתי מהשואל את חד בדרא שלנו על נסיעה לאומן ומשם ענה לו שאין בזה מניעה כלל מצד יציאה לחו"ל, וגם לא אמר לו מצד הצדקה שיכול לדאוג לעניים בסכום נעלה יותר מהשגה שלך שם בר"ה וד"ל]. ובציון ודאי נענים ביותר כמו שהטיב להביא המאור הגדול המאיר לרבים הגה"ר ח"ד קובלסקי שליט"א בספרו המאורות על הש"ס בגליון 542 שהב"ח ועין יעקב גורסים בסוטה יד ע"א שאם בני ישראל יתפללו על קברו של משה, היה עומד בתפילה ומבטל את גזירת הגלות, ובב"ב נח ע"א ובדברי המהרש"א בפירוש השני מבאר ברשב"ם ד"ה אשכחיה בשם מסכת דרך ארץ שאליעזר היה מאלו שלא

מתו ור' בנאה היה עוסק בציוני הקברות כדי שלא כל אחד יבוא לקברות, עד כדי כך שהמהרש"ם בדעת תורה או"ח תקפא ס"ד אומר שרק למבינים בסוד קדושים מותר ללכת לקברות צדיקים, [ותמוה מתענית טז ע"א שאף לקברי עכו"ם לדיעה אחת הלכו ועי' שם תוס' ואמנם היעב"ץ מגיה שם אך נתקבל הפשט כתוס'], והמנחת אלעזר שם חולק ומוכיח כהשערי תשובה שיש מצוה להשתטח בקברות צדיקים, אך להיזהר בטהרה כמובא במג"א תקנ"ט ט"ז מהאריז"ל הק', והביא שם שהרבי ר' יהונתן אייבשיץ כותב התנצלות לקהילת מיץ שמאחר לכהן ברבנות כי מקדים תפילה על קברי אבותיו ועיי"ש עוד דברים נפלאים.

1. רק על הכהנים להיזהר ליכנס שם כמובאר גם בדבריו הנפלאים בגליון 383 על דברי הילקוט משלי פ"ט ד"ה אף ערכה, עיי"ש.

בברכת התורה
הרב אברהם הלוי ליפשיץ
רב דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל

הרה"ג דוד אריה שלזינגר שליט"א
מח"ס "ארץ דשא" על משנ"ב
ירושלים

לכבוד הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א

מה שביררתם יפה בקונטרס החלאקה, נזכרתי בעובדא שהיה אצל זקניי הרה"ג ר' משה מאיר שלזינגר זצ"ל שהוא עשה החלאקה לבניו במירון בשאר ימות השנה כגון בכ"ה אלול וז' אדר שבימים ההם היה אוטובוסים רק ביומי דפגרי, וכשעלה עם בנו בכורו לעשות החלאקה בקשה ממנו אשתו שיכבד את הרה"ג ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל שישב שם במירון, לגזוז את שערות התינוק והוא השיב לה שבודאי לא יסכים אולם אחרי שהפצירה בו ניגש אליו וביקש ממנו, והשיב בלשונו: נאר ל"ג בעומר (רק בל"ג בעומר).

גם נכון לברר את מנהג הכנסת התינוק לבית רבו עפ"י ראשונים הרוקח וכל בו וכו'.

ומאת ה' אשאלה שיפוצו מעינותיכם על כל פני תבל ויערב תורתנו בפינו עדי ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דוד אריה שלזינגר
מח"ס ארץ דשא על מ"ב
ירושלים

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א
מח"ס שו"ת "ויכתוב מרדכי"
נתיבות

כ"ה אייר תשע"א לפ"ק

למע"כ ידי"ן, המאוה"ג לממשלת התורה, המנורה הטהורה, אהוב למעלה ונחמד למטה, שמן תורק שמו, מזכה הרבים, מקים עולה של תורה, רב רחימ"א ורב אהבה, ענוותן ושפל ברך וכו' וכו' הגאון רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
מח"ס "מרי"ח ניחוח" על טעמי המקרא ועל ענייני חלאקה ועוד
מו"ץ ומרביץ תורה בעי"ת עפולה יע"א
אחדשה"ט וש"ת הרמה כראוי,

יקרת הקונטרס היקר "מריח ניחוח" על ענייני חלאקה קיבלתי לנכון לפני ימים מספר ועברתי עליו מראשו ועד סופו ומאוד נהייתי ממנו ומהעבודה המיוחדת שעשה, ניכרת השקעתו הגדולה בחיפוש ובעיון בכל העניינים האלה. יה"ר שיזכהו השי"ת להו"ל עוד חיבורים יקרים ומועילים. כמו"כ הנני מצפה בקרוב שיוציא לאור את ספרו "מרי"ח ניחוח" ובו קובץ כל העלונים שיו"ל מידי שבוע בשבוע אשר הנני ממש נהנה ללמוד בהם.
אכתוב מעט מאשר עלה בראשי תוכ"ד לימוד בקונטרס:

א. בענין מהיכן יש להתחיל לגזור, הנה בהיותי עם א' מבני נ"י אצל צדיקים לעשות לו את מנהג החלאקה הייתי אצל הרבה גדולים וראיתי שרובם לא דייקו מהיכן לגזור רק העיקר שלא יפגעו בפאות. אמנם ראיתי לב' צדיקים שכן הקפידו לגזור דווקא ממקום מסויים.

הראשון בקודש הוא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מאיזביצא-ראדזין שלקח שערות ממרכז הראש דווקא ואמר שכאן בוודאי זה לא יפגע בפאות ולכן חתך משם (זהו כעין המנהג שהובא בקונטרס עמ' כ"ח)

והשני בקודש א' הצדיקים המסתירים עצמם אמר לי כי יש ב' בחי' בענין זה, יש כאלה שחותכים ממקום התפילין ויש ממקום העורף, וכל א' לפי שורש נשמתו כי מקום התפילין שייך לחכמה והוא יותר לבעלי הפשט, ומקום העורף הוא כנגד היסוד (כידוע שהטיפה יורדת דרך חוט השדרה) ושם חותכים בעלי הסוד עכת"ד.

ב. בענין המדרש על הפסוק שלוש שנים יהיה לכם ערלים וכו'- זכור אזכור ותשוח עלי נפשי, בהעלותי על לבבי את זכרונו הטהור של מורי ורבי כ"ק מרן הקדוש מזידיטשוב זצוקלה"ה זיע"א אשר כשהייתי אצלו עם בני בכורי לעשיית חלאקה, שמתני לילד כיפה אך כיון שהיה הרבה שיער הכיפה הפריעה לו והיה מוריד אותה ואני הייתי מחזיר לו אותה ושוב חוזר חלילה הוא מוריד ואני מחזיר. כשראה זאת מרן זי"ע אמר לי להניח

לו כי כתיב שלוש שנים יהיה לכם ערלים "עד גיל שלוש הילד כמו ערל ח"ו". עכת"ד.

ג. בענין עשיית נט"י לאחר החלאקה, הייתי אצל המון גדולי ישראל בחלאקה ולא ראיתי אי מי שנוטל ידיו או אומר ליטול ידי הילד לאחר החלאקה.

ד. מש"כ בשם אוסרי לגפן (חי"ג עמ' תקנ"ז) לגבי השובתים במירון אם יכולים לגזור מעט מהשערות גם במוצ"ש. וכתב כב' כי לא הבין מה השאלה שם.

לכא' אפשר לבאר כי הרי ישנה מידת חסידות שיש שנהגו בה שלא לעשות כמה מלאכות דאורייתא במוצ"ש כמו כתיבה (עי' שו"ת וכתוב מרדכי ח"א עמ' כ"ז הע' 18). ואפשר שגם נהגו שלא לגלח ולהסתפר. ועל זה שאל אם יש מקום להחמיר ולא לעשות חלאקה.

ואולי גם מטעם מש"כ כבודו שיש שלא נהגו לגלח ביום א' מכמה טעמים ואפשר שה"ה מוצ"ש ולזה כוונת שאלתו.

ה. עוד רגע אדברה וירווח לי, בענין מה שלא הזכיר כב' וכמדומני שלא ראיתי שמדברים על כך בספרים, והוא, מה עושים עם שערות אלו של החלאקה. ובהיותי עם ילדים מידי פעם אצל גדולי ישראל לא אמרו ולא מידי, ורק הייתי שומר השערות בתוך מעטפה. אמנם תמיד כשהגעתי להגר"מ אליהו זצ"ל היה אומר "תשמור את השערות ותיקח אותם למירון כשהילד יתחתן", ולא ידעתי מה כוונתו בזה.

ובפעם האחרונה שזכיתי להיות אצלו לחלאקה (כחודש לפני שנפל למשכב) הייתי עם חבר והרב גזר את השיער כנהוג וגם אמר כנ"ל. כשיצאנו חבר שלי שאל את הרבנית מה כוונת הרב, והיא אמרה לו שהרב ממנה אותו שליח לקחת את השערות למירון בחתונת הילד ושלוחי מצווה אינם ניזוקים, א"כ קיבל ברכה מהרב שיזכה להיות בחתונת בנו. ואפשר שהיו לו עוד כוונות נסתרות בזה.

ובזה אסיים ויה"ר שיזכה כת"ר להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה עוד שנים רבות מתוך בריאות איתנא ונהורא מעליא ואורך ימים ושנים ויזכה להו"ל עוד חיבורים יקרים ומועילים אמון.

ביקרא רבא דאורייתא, ידידו עוז
מרדכי אלמקייס

הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א
מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס
ברוקלין ניו יורק

לכבוד ידי"נ הרה"ג מזה"ר רב פעלים לתורה כש"ת ריחמ"א שליט"א
ראיתי בקובץ "מריח ניחוח" מס' 59, במדור מכתבים למערכת כתב הרה"ג מרדכי אלמקייס נר"ו שלא ראה בספרים אם כתבו מה עושים אם השערות שגוזזים בהחלוקה. עי' מש"כ בזה בספר נטעי גבריאל על תגלחת הילדים (פרק י"ד הערות א-ד) וש"נ. וכן אמר לי הרה"צ רבי דוד אביחצירא שליט"א מנהריה אחר שגזז השער הראשון של בני הי"ו (כסלו תשע"א), לשים אותם בתוך שקית ולשמרם. וכן ראיתי אצל הרבה אנשים שנוהגים לגנוז רק השערות הראשונות שגוזזים. וכן אמי תליט"א שמר אצלה לה עד היום כל השערות הראשונות שגזזו מכל הבנים.
הכו"ח בעזרת י"ד ה'
יששכר דוב הופמן

הרה"ג שרון שמעון סרוסי שליט"א
מח"ס "חידושי אגדות הש"ס"

לכבוד ידידי ורעי הרה"ג עז ומגדול ריחמ"א שליט"א
הנה בימים אלו קראתי בספר דבדו עיר הכהנים לרבי שלמה מרציאנו, וראיתי שם (עמוד 109 מנהג 9) תוספת קטנה לקונטרס החלוקה של כת"ר: התגלחת הראשונה נעשתה בגיל תשעה או עשרה חודשים בשירה וזמרה ובעריכת סעודה (א"ה משמע סעודה ממש ולא רק כיבוד וכיוצ"ב). יש מי שתרום כסף לבית הכנסת יחסית לשערות התינוק. ע"כ.
ומנהג זה לתרום כסף יחסית לשערות התינוק לא שמעתי וגם לא הוזכר בקונטרס ואף לא במכתבו הנפלא של הרב כפיר ברוך מבורך דדון (עמי מ"ד) שאסף מנהגי יהודי מרוקו בענין תגלחת הקטן. (ומה שצוין לשו"ת קריה חנה דוד ח"א יו"ד הוא בסימן יא ולא א).

ובענין ילד שנולד בט' הימים מה דינו לגבי תגלחת, הנה ראיתי באגרות קודש לאדמו"ר מחב"ד זצ"ל שנשאל על זה (ו' אייר תש"ט, כך ראיתי בחוברת דבר מלכות פ' אמור ע' כב) וענה שלא יקבע התספורת לפני מלאת לילד שלוש שנים אלא ידחה התספורת לאחר ת"ב. ולמדתי מזה שני דברים האחד שאין להקדים התספורת לפני גיל שלוש שנים והשני שאין עושים חלוקה בתשעת הימים.

בברכה רבה
ותזכה להגדיל תורה ולהאדירה
ידיך שרון שמעון סרוסי

הרה"ג אלון ארביב שליט"א
מח"ס "חקת הפסח" ועו"ס
נתניה

דין תגלחת של קטן

מנהג ה"חלקה" התקנת הפאות ותספורת השיער, שנהגו לערוך ביום ל"ג בעומר או במועדים אחרים כשהילד מגיע לגיל שלש. המקור לתגלחת הוא בדברי מהרח"ו בשער הכוונות (דף פז). ושם כתב: "והמנהג שנהגו ישראל ללכת בל"ג בעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו הקבורים במירון, ואוכלים ושותים ושמחים שם, ראיתי למורי האר"י ז"ל שהלך לשם בל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים. וזה היה בפעם הראשונה שבא ממצרים, אבל אינני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הנפלאה שהשיג אחר כך. והרב רבי יונתן סאגיש העיד לי שקודם שהלכתי ללמוד אצל מורי ז"ל, הוליך רבנו האר"י ז"ל את בנו הקטן לשם עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה וכו', וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הנ"ל". וכן הובא בשו"ת ערוגת הבושם (חאו"ח סי' רי), "שכן מנהג חסידים ואנשי מעשה, להשהות תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלש שנים, ומנהגם תורה הוא. וסמך לזה ממה שאמרו במדרש (פרשת קדושים), כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, רמז לקטני בני ישראל, כי האדם עץ השדה, ונאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, שעדיין אינו יכול לדבר היטב, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה', שאז מתחיל ללמדו פסוקי תורה. ומכאן גם לענין מצות חינוך בהנחת הפאות ויתר המצות, כשמתחיל להיות בר הבנה". ע"ש. וכן כתב בשו"ת אפרקסתא דעניא (סי' קסא), ושיש סמך מזה למה שעושים בל"ג בעומר שהוא יום הלולא דרבי שמעון בר יוחאי, וכמו שכתוב קודש הלולים לה', כי יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה וחדוה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי. ע"ש. וראה עוד בשו"ת מהר"ם בריסק ח"ג (סימן צח-ט) ע"ש, ואכמ"ל.

תגלחת בבית הכנסת

על כן, בדיוננו בס"ד נעסוק אי שרי לקיים מנהגם בבית הכנסת, או עדיף שיעשו מחוץ לכותלי בית הכנסת.

שנינו בנזיר (מה). ת"ר וגלח הנזיר פתח אהל מועד וגו' (במדבר ו). בשלמים הכתוב מדבר, שנאמר: "ושחטו פתח אהל מועד (ויקרא ג) אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר, או אינו אלא פתח אהל מועד ממש? אמרת? אם כן, דרך בזיון הוא". ופירש רש"י, על השלמים הוא אומר שיהא מגלח, שנאמר כאן פתח אהל מועד.

מצינו בשו"ת יחוה דעת (ח"ה סי' לה) שדן בד"ז והביא מתשובת מהרימ"ט ח"ב (חיו"ד סי' ז), שמאחר וידוע דקדושת בית הכנסת קלה יותר מקדושת הר הבית. ומדינא דגמרא דלעיל אפשר להקל במקום מצוה של הנחת פאות הראש בתספורת ראשונה לקטן, שנעשית מתוך שמחה של מצוה בקול רנה ותודה המון חוגג, שפיר דמי לעשות כן בבית הכנסת. וכן כתב בשלחן גבוה (סי' תקלא סקי"ג) דמנהג ירושלים לגלח הקטן בתגלחת הראשונה בשמחה וגיל בימי חוה"מ בבית הכנסת. אולם, הגר"ח פלאגי (שו"ת לב חיים ח"ב, סי' קעב) דפסק שאסור לגלח בבית הכנסת על פי פירוש רש"י בפרשת נשא הנ"ל, וזה לשונו: "שאפשר לעשות במקום אחר ואין בהם מצוה, ולית בהון לצורך מילי דבי כנישתא ודבי מדרשא". ובנו הגר"א פלאגי העיר מדברי השלחן גבוה הנ"ל, וכתב, שלכן אין למחות בזה לתלמיד חכם שמסתפר בבית מדרשו, אבל לא לזולתו, דהיינו דזה שהתירו לת"ח לעשות תספורת זה דוקא בבית המדרש על פי דעת הש"ע (סי' קנא, סע' א) והמג"א (סק"ב) דס"ל דמעיקר הדין כל איסורי בית הכנסת חלים גם על תלמידי חכמים ותלמידיהם, ורק כדי למנוע מהם ביטול תורה הקלו להם לאכול ולשתות בבית הכנסת, אבל כשאין חשש ביטול תורה אין להקל. וזוהי השיטה המקובלת על רוב הפוסקים. אבל ישנה עוד שיטה, והיא דעת הר"ן שהובאה בדברי הרמ"א, שלתלמידי חכמים מותר לכתחילה להקל בדיני בית המדרש, מפני שבית המדרש נחשב כביתם. בבית הכנסת הכל מודים שאין להקל אלא בשעת הדחק, למשל: בבית הכנסת אסור לאכול או לשתות מפני שיש בזה קלות ראש, כפי שהובא לעיל, אבל בבית המדרש התירו לתלמידי חכמים ותלמידיהם לאכול ולשתות. והטעם לכך, מפני ביטול תורה. שכן בבית המדרש שוהים הלומדים שעות ארוכות, ואם בכל פעם שיצטרכו לאכול או לשתות יאלצו ללכת לביתם, יגרום הדבר לביטול תורה, ולכן התירו להם חכמים לאכול ולשתות בבית המדרש כדי למנוע מעצמם ביטול תורה. ואף כאן בנד"ד, דהקלו לת"ח להסתפר בבית הכנסת דווקא וכמובא בגר"א פלאגי הנ"ל.

אף הגאון בעל "שדי חמד" מביא דעת הגר"ח פלאגי ונוטה לדעה זו בציינו את הגמרא (נזיר מה). "או אינו אלא פתח אוהל מועד, אמרת אם כן דרך בזיון. וכיון דתגלחת במקדש הוא דרך בזיון, נראה דהוא הדין במקדש מעט, דאסור לנהוג בו מנהג בזיון ומזה תמיה לי על מה שראיתי להרב שלחן גבוה שכתב, שראה מעשה רב בירושלים ת"ו שעשה תגלחת ראשונה לקטן בחול המועד סוכות, בתוך בית הכנסת, בתופים ובמחולות, והדבר תמוה להתיר בבית הכנסת דבר שיש בו חשש בזיון, ואף גם משום גילוי הראש בביהכ"נ. ונחלקו הפוסקים ודעת מרן להלכה לאסור, אך בסיכום דבריו הוא מגלה מקום להיתר: "כיון דתגלחת זו היא תגלחת מצוה, שמניחים לקטן פאה בראשו, בתגלחת ראשונה, ומשום חיבוב מצוה ברבים בשמחה, בתופים ובמחולות ומגלחים ע"י ספר ישראל אף בחוה"מ, כדי להרבות בשמחה ומאחר שכל כך רבה שמחת חיבוב מצוה זו, וידוע כי בימים הראשונים אחר חרבן בית המקדש לא אמר אדם צר לו המקום

בירושלים, ולא היה בנמצא בתים מרווחים להכיל בתוכם קהל ועדה, וכדי לעשות בפומבי וברוב עם, שגם זה בכלל ריבוי שמחה, התירו דווקא תגלחת מצוה זו.^ט

ולהלכה נפסק, דיש להקל לגלח את הקטן בבית הכנסת בתגלחתו הראשונה, ולעשות שמחה, שהיא מצוה שמניחים לקטן פאה בראשו, ולחיוב מצוה מרבים בשמחה, וכמו שכתב בשער הכוונות שכן היו נוהגים, ועשו כן על מצבת רבי שמעון בן יוחאי במירון. (ילקוט יוסף, ח"ב עמ' רנט) ^ט.

בברכת התורה ולומדיה
אלון ארביב

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א
מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

גלגולה של תספורת

עשרות זאטוטים בני שלוש רוכבים על כתפי אבותיהם, היא תופעה נפוצה בקבר רשב"י, וביחוד בל"ג בעומר ובז' אדר, יום פטירת משה רבנו ע"ה. הקטנטנים מסתפרים ואמותיהן מחלקות לסובבים עוגות ומשקה, ברוב דיצה וחזקה. המקור המשמעותי ביותר, כנראה, למנהג "החלאקה" (תספורת בערבית) במירון, הוא עדותו של רבנו חיים ויטאל זצ"ל (שער הכוונות דף פ"ז), הכותב כך: "והרב רבי יונתן סאגיש העיד לי שקודם שהלכתי ללמוד אצל מורי ז"ל, הוליך רבנו האריז"ל את בנו הקטן לשם עם כל בני ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה". מנהג ה"חאלקה" והתספורת בגיל 3, בליווי שירה ושמחה, מובאת גם בשו"ת הרדב"ז (ח"ב תר"ח), בספרים "מזבח אדמה", "משנת חסידים", שו"ת "פעולת צדיק" ובספרים רבים מפוסקים ספרדים. המנהג התפשט ככל הנראה בקהילות רבות מבני עדות המזרח ובתקופה מאוחרת יותר אימצוהו בחום גם קהילת החסידים, וכפי שכתב בשו"ת ערוגת הבושם ש"כך נהגו חסידים ואנשי מעשה לשהות את תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלוש שנים, ומנהגם תורה הוא". ב"ערוגת הבושם" סמך למנהג מדברי המדרש בפרשת

טו. הן הראיני ידידי וחביבי הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך פנינים) מהספר הבהיר "חינוך ישראל" (פ"ח סי' א') וז"ל: המנהג שמגלחים אותו בפרהסיא כנזכר בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סי' רמח) [על כן המנהג להזמין למאורע זה את כל בני המשפחה], ובס' שלחן גבוה (סי' תקלא) כתב שמגלחין בבית הכנסת בשמחה וגיל ע"י ספר עני וכו', וראיתי לו בהערותיו "כנפי יונה" (סק"א) דהוסיף טעם ליישב לאותם הנוהגים לגלח בבית הכנסת תגלחת ראשונה של הבן שעושים זאת משום חיוב המצווה ומרבים בשמחה בתופים ובמחולות וכו', גם כדי לעשותו בפומבי וברוב עם (שגם זה בכלל ריבוי מצווה) התירו זאת, ע"כ.

קדושים, בו נאמר: "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", שעדיין אינו יכול לדבר היטב, "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה", שאז מתחילים ללמוד פסוקים קדושים מהתורה. הגאון רבי מנשה קליין (שליט"א) [זצ"ל] (בשו"ת משנה הלכות) מספר על מנהג קדום לספר את הקטנים בקבר שמואל הנביא.

רבי יהודה ליב מפלטישאן, בעל "טל ירושלים" חסיד רוז'ין שעלה לירושלים, מספר שהספרדים גילו את ידיהם בקבר שמעון הצדיק. "תגלחת שלהם, שקורין "חאלקין" ופה עיר הקודש בימי הקיץ, הספרדים הולכים על קבר שמעון הצדיק, ובימי החורף לוקחים לקטן לבית הכנסת ועושים תגלחת בשמחה ובמשתה, מה שאחינו בני ארץ ישראל שבחו. לארץ אין יודעים מזה כלום, ואנשים פשוטים עמי הארץ אם באים לכאן שואלים: מה העבודה הזאת לכם?"

המנהג לעשות "חאלקה" בקבר רבי שמעון מובא גם בספר "עליית הארץ" (שיצא לאור בשנת תרל"ג), כאשר מחברו, רבי מנחם מנדל מקמניץ, מספר ש"בנים קטנים הצריכים לגזז שיער בפעם הראשונה, אין גוזזים שערותיו בביתם, אלא ממתנינים להילולת רשב". באים הנשים ומביאים שם בניהם וכל אחת מביאה נר גדול כמדת בנה, ומתחיל החכם לגזז קצת, ואחר כך משלמת אמו הגזיזה ולעשות לו פאת הראש. ובליל ל"ד בעומר עושים כך לכבוד רבי אליעזר בנו גם שם עמו. ובליל השלישי הולכים לקבר רבי יוחנן הסנדלר וגם שם עושים כך". לעומתו, מספר רבי יוסף שווארץ בעל "תבואת הארץ" שבני ירושלים, שאינם יכולים להגיע למירון, מספרים את ידיהם בל"ג בעומר במערת כלבא שבוע ובמערת שבעים הסנהדרין, ומספרים שם את הפעוטות.

טעם על פי הנסתר

בשו"ת דברי יציב (יו"ד קל"ג) כתב שיש בכך טעמים על פי תורת הנסתר, להסתפר דוקא כשהילד נהיה בן שלוש. הרבי מצאנז זצ"ל (שו"ת דברי יציב שם) מחדש טעם נאה לשמחה המקובלת עם התספורת. לפי דברי הגמרא במסכת נזיר (נ"ז, ב') המספרת שר' אדא בר אהבה ראה את בניו הקטנים של רב הונא מגולחים כל ראשם, כולל במקום הפאות. שאל רב אדא את רב הונא מי מגלח אותם כך, והשיב לו שאשתו, ששמה היה "חובה" מגלחתו כך. קיללו רב אדא ש"חובה תקברינון לבניה". ואכן, כל בניו של רב הונא נפטרו על פניו, משום שגילחו את פאותיהם. נמצא, כותב כ"ק אדמור מצאנז זצ"ל, שהמספר את בניו לפי ההלכה מצילים ממוות, ולכן עושים משתה ושמחה...

יצויין שהמנהג להסתפר בגיל שלוש כתוב כבר בספר הפסק ההלכתי "שערי תשובה" (סימן תקל"ז), והמנהג אכן התפשט בכל תפוצות ישראל.

המעוררים

יש האומרים שהסיפור על ה"חאלקה" של בן האר"י הקדוש תמוה, לפי מנהגו של האריז"ל שלא להסתפר בכל ימי ספירת העומר, כולל בל"ג בעומר (שער הכוונות שם). ואכן, כך מציין בספר "שרשי מנהגי אשכנז" (הרב בנימין שלמה המבורגר, ב"ב, תשס"ב), מובן מאוד שכמה מגדולי דורו של האריז"ל הקדוש נמנעו להזכיר את המנהג להסתפר בל"ג בעומר, וגם בספר "סדר היום" שחי בתקופת האר"י, לא הזכיר בכלל את מנהג העליה לקבר רשב"י ותספורת ל"ג בעומר. רבה של ירושלים, רבי שמואל גרמיזן זצ"ל, בעל "משפטי צדק" כותב ש"אני לא ידעתי מה שורש מצוה זו להסתפר על קברי הצדיקים. והלא אפילו הביקור בבית הקברות להשתטח על קברי הצדיקים איני יודע מה מצוה יש בדבר, לולא שכתב רבי חיים ויטל שיש עיקר בביקור בקברי צדיקים, אך להסתפר לא שמענו". בספר "נטעי גבריא" מביא שישנם הנמנעים מ"חאלקה" בגיל שלוש, משום שמדובר ב... מנהג ידוע בתרבויות ואומות נוכריות. בספר "שרשי מנהגי אשכנז" מספר שתספורת בגיל שכזה נהוגה במדינות גויות שונות באסיה, בצפון אפריקה, בדרום אמריקה ובקרב מדינות מוסלמיות רבות. לדעת "שרשי מנהגי אשכנז", ה"חאלקה" לא התקבל כלל בקרב יהדות אשכנז וליטא, משום חשש ל"חוקות הגויים".

רבי יעקב ספיר, בעל "אבן ספיר" מספר שהחאלקה היתה נחלתם של כת "בני ישראל" בהודו, ש"הרבו באמונות הבל ופעולות הזיות, מעונן מנחש ומכשף, עד שרבים מבני ישראל אלה התערבו בגויי הארץ עובדי האלילים ולמדו ממעשיהם ומנהגיהם". באשכנז הסתפרו הילדים בגיל 3 חודשים, והמהרי"ל, גדול מייסדי המנהגים, כותב שמנהג בני ריינוס להסתפר מקסימום בגיל 13 שבועות...

בספר "שרשי מנהגי אשכנז" מביא מנהגים רבים של קהילות שונות מהעולם כולו, שסיפרו את הקטנים בגילאים שונים, כמו בגיל 9 חודשים (מנהג מרוקו), שנתיים (מנהג תימן) או בגיל חמש (שלמי ציבור סימן תקל"א).

ולנו לא נותר אלא לסכם ולומר שראוי שכל אחד ידבק במנהגי אבותיו, למען שמו הגדול ולמען קדושתו וכבודו של רבי שמעון בר יוחאי, אשר תורתו מאירה לנו והיא מאירת עינינו.

בברכה רבה שמואל ברוך גנוט
מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס תורת הקטן
בית שמש

חלאקה בחול המועד

א. כתבו האחרונים^א שמוותר להשהות את שמחת התגלחת הראשונה שמגלחין את הקטן – הנקרא חלאקה – ולעשותה בחול המועד, וגם מצוה יש בדבר כדי להגדיל את השמחה^ב.

ב. יש שכתבו שאין לנהוג כן רק בקטן שנעשה בן ג' שנים בימי חול המועד, אי נמי ביו"ט ראשון או ביו"ט אחרון, אבל בלא"ה אין לגלחו בחול המועד^ג, ויש שסוברים שההיתר הוא בכל קטן^ד.

ג. יש שסוברים שכל ההיתר הוא רק לספרו ע"י ספר ישראל עני שאין לו מה יאכל^ה, אבל לשאר כל אדם אסור לספרו^ו, ויש חולקים וסוברים שמוותר לכל אדם לספרו^ז, ואפילו בשכר, וצ"ע לדינא.

א. המקור לזה הוא מספר גן המלך (סימן ס"ב), והובא בשע"ת (סימן תקל"א סק"א), ובשלחן גבוה (סק"ג) כתב שראה כן בירושלים עיה"ק שגלחו קטן בן ה' שנים בחוה"מ סוכות בתוך ביהכ"נ בשמחות וגיל, וכ"ה בכה"ח (סימן תקל"א סק"ל) בשם כמה פוסקים.

ב. ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א) שהעמיס דין זה בלשון השו"ע (סימן תקל"א ס"ו) דמש"כ השו"ע דמותר לגלח קטן במועד כונתו לקטן בן שלש שמגלחים פעם ראשונה, ומש"כ אפילו נולד קודם המועד כונתו שנעשה ג' שנים קודם המועד ומ"מ מותר לאחר את התגלחת לחוה"מ, וזהו דרך דרוש.

ג. כ"כ בשו"ת באר משה (ח"ז סימן כ') להגר"מ שטרן זצ"ל.

ד. כן מבואר בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סימן רמ"ח), והובא בספר חול המועד כהלכתו (סוף פ"א, ובפ"ג סעיף מ"ג), וכן משמע מדברי הגן המלך וש"א הנ"ל.

ה. כן מבואר בכה"ח (סק"ל) בשם ספר מזבח אדמה (דף ז' ע"ד), וכן הוא בשדי חמד (כרך ט' מערכת חוה"מ סק"ה).

ו. הנה בספר פסקי תשובות (סימן תקל"א הערה 6) ביאר שכוונת הכה"ח לאפוקי שלא ליקח ספר ישראל בשכר, אבל אם יש להורים מכונת תספורת בבית מותר להם בעצמם לגלח את הקטן באופן רגיל זהו מלאכת הדיוט לצורך המועד (עכ"ד). ולענ"ד נראה דכונת המזבח אדמה דייקא ע"י ספר עני שאין לומה יאכל, אבל בלא"ה אין שום היתר לגלחו, וכן מוכח מדברי השד"ח ע"ש.

והטעם לזה הוא משום דכל ההיתר לגלח קטן במועד הוא רק כשיש לו צער מהשערות הארוכות, וכמבואר ברש"י, נמוק"י, ר"ן, מאירי במו"ק (דף ד ע"א) וכן פסקו לדינא המג"א (סימן תקל"א סק"ח) והמשנ"ב (שם), והכה"ח (סקכ"ו). [ואולם הכה"ח (סקכ"ו) הביא בשם השלחן גבוה (סק"ג) כתב דמסתמת הפוסקים שכתבו שמוותר לגלח את הקטן משמע אפילו אין צער השיער דכיון דלאו בר מצוה הוא לא אתי למסר שיתירו גם לגדולים והכי נקטינן (עכ"ד). ובשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סימן רמ"ח) תמוה ג"כ על המג"א ודעתו שמוותר בכל גוונים, וא"כ כשמגלח אותו בשביל חלאקה הרי אין

ד. ויש לציין דבזמנינו לא שמענו כלל מנהג זה לעשות חלאקה בימי חול המועד ודוחין אותו עד לאחר המועד⁷.

הטעם כלל משום צער, ותדע דאם היה צער מדוע לא גלחוהו קודם, ולכן התיר רק ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל שאז אין שום איסור מצד המלאכה.

וטעמא דמילתא שאין להתיר בלא צער אף דבקנס לא שייך הקנס שלא יכנס לרגל בשביל שהוא מנוול הוא מפני שסו"ס יש בזה איסור מלאכה מחמת חוה"מ, וכל שאין לקטן צער לא מיקרי צורך המועד וכן ביאר בספר שש"כ (פרק ס"ו ס"ק קכ"ז) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, והוסיף דאם אין לו צער אף אם ההורים רוצים ליפותו הרי הקטן אינו צריך את זה כלל וממילא אין זה נחשב לצורך המועד, ולו"ד היה אפשר לומר דלא שייך בדרך כלל בקטן ענין יופי ולכן אין בזה היתר רק כשמצטער. [ומיהו בין כך ובין כך יוצא דקטן כבן עשר או יותר שיש בו כבר דעת ורוצה להסתפר כדי להתנאות יהא מותר דומיא דגדול שהיה מותר להסתפר לצורך נוי (וכמובאר בשעה"צ בסימן תקל"א סקט"ו) אי לאו הגזירה שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. - אכן מדברי השלחן גבוה הנ"ל נראה שהבין טעם האוסרים לפי שחז"ל לא הקילו סתם באיסור תספורת לקטן - אף שאין שייך בו הגזירה רק שיש לו צער, ולפי"ז בכ"ג אין היתר לספרו משום נוי].

ובספר עקרי מועד על הלכות חוה"מ להגר"י סר שליט"א (ענף ו' סק"א) ביאר הטעם לזה משום שבאמת קנסו חז"ל את כל מי שלא גילח בערב החג שלא יגלח בחג וקטן שאני שלא רצו לקונסו וא"כ אם אין לו צער הרי אין בזה קנס לקטן וממילא אסור אף אם האב רוצה בכך, ודו"ק.

ז. כן משמע מפשטות דברי הגן המלך והשע"ת שכתבו שמותר לגלחו ע"י ספר ישראל ולא כתבו כלל דההיתר הוא רק ע"י עני שאין לו מה יאכל, וע"כ דס"ל דההיתר הוא בכל גווני, ומיהו באמת טעמא בעי ודוחק לומר דס"ל דלעולם עד התגלחת הראשונה מצטער הקטן בשערותיו ולכן מותר, ובפרט שיש קטנים שיש להם מיעוט שערות וגם לא מסתבר לומר דס"ל דסתם לגלח קטן כשאין צער אסור משא"כ הכא שיש בזה סרך מצוה שמחנכים אותו בפיאות הראש שהרי אפשר לגלחו אחר המועד. ואשר ע"כ נראה שאנו מוכרחים לומר דהגן המלך וסייעתו ס"ל שמותר לגלח כל קטן אפילו אין לו צער וכדעת השלחן גבוה הנ"ל - אך לפי"ז יש לתמוה על השע"ת שהעתיקו לדינא היפך דברי המג"א, וגם הכה"ח סותר א"ע לפי"ז שהרי הוא עצמו פסק כהמג"א, ומיהו אפשר דהכה"ח ס"ל באמת כמש"כ המזבח אדמה שההיתר הוא רק ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל. ושו"מ בשו"ת נהרות איתן (ח"א סימן ל"ח) שכבר העיר בזה האיך מותר לעשות חלאקה בחוה"מ, והרי אין בזה צער לקטן, וכתב בע"כ צ"ל דלענין חלאקה הקילו אעפ"י שאין בזה צער מפני ריבוי השמחה שנגרם עי"ז.

ח. וכ"כ בספר חינוך הבנים למצות להגר"י נויבירט זצ"ל בשם הגרש"ז א אויערבאך זצ"ל דבזמנינו אין המנהג כן. ולפמשנ"ת יש מקום גדול להחמיר בזה מדינא אם לא ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל וכנ"ל [ולפמש"כ לעיל גם ע"י ספר עני אין ברור להתיר אם אין לו צער].